

Šiame numery

Įdomesnių uždavinių beiškant.
Antanas Vaičiulaitis apie
vysk. Motiejų Valančių.
Pokalbio su Simu Kudirka
pažodinis įrašas.
Iš Venancijaus Ališo
nespausdinto palikimo.
Aloyzo Barono novelė
Dar niekas nemirė nuo liaupsių
Balys Pakštas sukaktuviniukas.
Nauji leidiniai.

Kertinė paraštė

ĮDOMESNIŲ UŽDAVINIŲ BEIEŠKANT

Po anų (gal jau ir primirštų?) mūsų kritikų pasisakymų spaudoje apie kūrybinę tikrovę, dar ir šiandien kyla klausimas: kas dedasi ir dėsims mūsų išeivijos literatūriniam frontui? kaip visa iš tikrųjų atrodo? Ir negi, kelius apkabinius, teks "literatūrinę prozą" sėdėti vien apgailėstaujami, o gal kiek ir paliaupsinant susidariusią dabartinę padėtį — tą gerų norų, bet kultūriniai ir ekonomiškai nekilnūs paklausos krizė.

Kritikų pasisakymai tačiau nebuvo ir nėra vien apie literatūrą. Lyg susėdus prie degančio stango lauzo, tai buvo ir yra daugiau išsiskakymai, kurių vieni atviri, kiti sarkastiški, tretis vien mandagus pašnekiesio formoj. Bet viso to bendro vaizdo susidarymui gal ir reikėjo ir reikia. Buvo šnekama apie abejingą visuomenę, rašytojus, mėgėjus, kritikus, leidėjus ir kartais nesuprantamai besielgiančius redaktorių. Daug buvo ir atidengta: statistikos, asmeniškų patyrimų, honorarų nesistemingumo, ir daug kitokių nevilčių. Buvo puo-
lama čia turima laisvė gintis ir kontratakuoti drąsnesnė kritika, jam prikeriant net kvilinginių įtarinėjimų.

Bet po visų žodžių, po įdomių rašinių, kūrybinė krizė vis tik dar daug kur egzistuoja. Ir nežinoma dar, kas kalta ir kaip iš viso to išsikaupti. Klausiant kritikų, atrodo, kad mūsų kūrybinį susisaurinimą gal patys, mes visi, pamažu ir susitvėrėm. Ir gal nėra ko kritikai stebėtis, nes kai nėra (ar tik ta nebuvimą įsikalbam?) daug ir gerų kūrinių, silpnėsi neskaityti, nekritikuojami ir aplamai nesikarsčiuojama net dėl to, kas dar padaroma.

Taip šneka kritikai. Ir ką galima būtų jai atsakyti? Ką daryti esamoje padėtyje? Žinome, kad kritikai yra apsisakę, išsilavinę intelektualai. Ar visuomenė nenorėtų išgirsti iš jų bent tai, ką kiti gero sukūrė, vien dėl to, kad jų pašnekiesiai vėl ilgam nebūtų nutraukti?

Sakykim pas mus susidaro kartais lyg ir kultūrinė pertrauka, lyg kažkoks pereinamasis laikotarpis. Tada bent sekime, ką kiti daro. Ir negi negalėtume susidomėti kitų pasisakymais — prancūzo, australo, anglo, vokiečio atrastomis naujovėmis? Nesame nei dideli egoistai, nei kūrybos šovinistai. Po renesanso, pavyzdžiui, meno centras iš Italijos persikėlė Paryžiumi, Italai tuo, žinoma, nebuvo patenkinti. Net iki šiandien. Bet jie Paryžium, kaip meno centru vis tiek domėjosi ir dar šiandien domisi.

Daug įdomių kūrybinių dalykų vyksta ir šiandieninėje Amerikoje, kur mes patys gyvename. Vyksta jų ir tėvynėje, apie ką retkarčiais parašoma. Vyksta aplamai Europoje, kurią lyg ir pamiršome. Prieš visa tai užsimerkti būtų dirbtinis ir nuostolingas susisaurinimas. Mūsų pašnekiesiuose, straipsniuose gera būtų liesti svarbius kritikos mokslo elementus, kaip stilių, charakterius, nuotaiką, iliuziją, įtampą, idėją, intriga, direkciją ir t. t.

Juk reikia dar daug ko ir iš kitų išmokyti, o mes, palyginus, gal dar ir neturėjome vienokio ar kitokio gaivalingo savojo renesanso. Ir kartokas šnekėjimas apie neturėjimą ko kritikuoti sudaro keistą įspūdį. Tarytum laukiamo kambario, į kurį tuojau turi įžengti laukiamas literatūrinis mesijas. Jis, tikimasi, mokės gerai kalbą, gramatiką, sintaksę, tarmes, jo raštams reikės daug daug laido, o išeivija, jas skaitydama, verks. Gal net, kaip dėl Goethės "Verterio kančių", žudysis. Jis gal mokės rašyti ir senoviškai ir naujoviškai. Bet toks visų laukiamas mesijas dar vis nepasirodė. Jo ieškome. Gal kada nors ir turėsime.

Ir tai būtų visai neblogoi. Bet kol kas, atrodo, turėtume nepamiršti vieno dalyko, kad socialogiškai nekūrybingumas atsiranda ir iš gero gyvenimo. Ir tai gan liūdnas faktas kūrybai, bet mes to gero gyvenimo taip norė-

Tai vyras didžių darbų ir rūpesčių

Vyskupo Motiejaus Valančiaus 100 metų mirties sukakčiai

ANTANAS VAICULAITIS

Vyskupas Motiejus Valančius yra stambiausioji žvaigždė perėję amžiaus Lietuvos istorijoje. Nė vienas ano šimtmečio veikėjas nėra taip giliai įrėjęs savo darbų ir savo įtakos lietuvių tautai, kaip jisai. "Tai buvo ano meto centrinis Lietuvos asmuo", sako istorikas dr. J. Matusas.

Jis buvo tokia galinga ir veikli asmenybė, kad prasimuša į pirmąsias eiles ne tik perėitam amžiui, bet visoje Lietuvos istorijoje. Imant gi Bažnyčios praeitį mūsų tėvynėje, vargiai ar berasime kitą dvasiškį, kuris savo darbų platumu, įvairumu ir vaisiais galėtų jam prilygti. "Trijų Lietuvos vyskupijų istorijoje Valančius... ligi šiol tebėra žymiausias Bažnyčios vadovas", sako prof. M. Biržiška.

1. Ankstesnysis tarpas

Valančius buvo žemaitis. Jis gimė 1801 metais Nasrėnų kaime, Salantų parapijoje. Šiandien iš jo tėviškės jau nėra nė žymės palikė. Tėvai buvo laisvieji valstiečiai: vadinasi, nėjo baudžiavos. Jie, atrodo, gyveno pasiturintai, nes net tris sūnus leido į mokslus.

Tarp jų buvo ir Motiejus. Ugterėjusi tėvas nuvežė jį mokyti į Kalvariją pas dominikonus. Jis pats vėliau pasipasakojo, kaip tą syk atrodė: "Man tada ėjo šešiolikti metai amžiaus. Buvau gana išleptintas ir liguistas; todėl mažas, kaip vageilis, liesas, kaip penėtas svirplys, lengvas, kaip ligota žąsis pavasari".

Valančiaus žodžiais tariant, anoje mokykloje "profesoriai turėjo teisės būti mokinių teisėjais ir budeliais". Užtai jis pats kartais prikišdavo nagus, kai reikėdavo iškrešti kokį kerštą mokytojams. Tas "penėtas svirplys" neišvengė biziūni Kalvarijoje. Syki gavo visai nekalti. O buvo taip.

Vieną audringą dieną jis ėjo į popietines pamokas. Rankoje laikė išplėstą skarą, drobinį skėtį. Smarkus vėjas griebęs pakėlė berniuką su skėčiu į orą ir nešė. "Perskridau karčiamą, tiltą, Varduvo upę, ji rudens metu gili esti; pralėkiau oru bent 2000 žingsnių", vėliau savo užrašuose pažymėjo Valančius.

Bet čia jo nuotykių tą dieną nesibaigė. Jis užsuko į koplyčią padėkoti Dievui, kad išlikęs sveikas. Kažkas, eidamas pro šalį, koplyčią uždarė ir užkabino sklende. Kol belaisvis prisibeldė, kad išleistų, užtruko ilgokai. Jis spėjo tik į pamokos galą. Bausmės neišvengė. Štai jo paties žodžiai: "Ir įsėgė man šešis tokius skanius bizūnus, jog randus per šešias savaites pėsiuojau".

Baigusį dominikonų mokyklą Valančius priėmė į Kunigų seminariją Varniuose. Vėliau jis įstojo į Vilniaus vyriausiąją seminariją. Kaip vienas ano laiko pažįstamas rašo, Valančius buvęs vidutinio ūgio, tvirto sudėjimo, tamsaus veido ir viršutinėje išvaizdoje apsilėdęs, pasišaušęs, bet savo būdu paprastas ir patraukiantis. Buvo išmintingas, gabus ir visados darbštus.

1828 metais jis buvo išventintas kunigu ir paskirtas kapelionu į Mozirius apskrities mokyklą, guduose. 1834 metais jį perkėlė toms pačioms pareigoms į Kražius. Kun. A. Alekna savo knygoje apie Valančių sako: "Vaikus mylėjo, kaip tikra motina". 1840 metais buvo pakviestas adjunktui į Vilniaus dvasinę akademiją. Po poros metų akademija buvo perkelta į Petrapilį, o su ja ir Valančius. Šiaurės oras nelabai tiko jo sveikatai. Jų giminė buvo linkus į kepenų ligą, kurios neišvengė nė žymiausias narys. 1846 metais jis sunkiai susirgo.

jome po visų nepritrėklių Vokietijos lageriuose ir po inikuiso plūšėjimo, išsikuriant Amerikoje. Įsitaisiusi, pasisotinusi ir suprabangėjusi mūsų visuomenė sumodernėjo ir kiek suamerikonėjo. Pasikeitė ir laikai, pasikeitė ir išeivis, o dar labiau jaunimas. Rečiau klausome simfonijos, operos, rečiau į knygas pažiūrime, o tautosakos sąlytis su kūrėjais menka. Prasidėjo domėjimasis kitom, lengvesnėm meno formom, senasias, kaip jauni jas vadina "antique", gal tik toleruojame.

Bet ir visame pasaulyje, net ir pačioje tėvynėje ir ne tik jaunime, bet ir suaugusiuose atsirado nusigrėžimas nuo to, kas rimta: klasiška muzika, raštas, folkloras. Atsirado didžiulis susidomėjimas lengvom meno formom, kitokiais pasilinksminimais ir kitokių laisvalaikio praleidimų. Atėjo televizija, nauji vėjai muzikoj ir kažkoks karštiligiskas nau-

jų temų, formų ir perdavimo būdų apsiireiškimas visose literatūrose.

Visi tie dalykai dar gan keisti ir gal net nemalonūs. Bet jiems nepasiduodant, nieko kito prieš nepastatant ir nežinant, kaip išeiviską visuomenę suinteresuoti, mūsų dabartinio sukirpimo kūryba domėsis vis mažesnis, vis daugiau ribotas ratelis žmonių, ir jo paties mažėjimas visuomet dar kels vis didesnį ir didesnį rūpesčių. Mesti kaltę vien surambėjimui ar nutautėjimui būtų per daug paviršutiniška. Reiktų dar gerai pasvarstyti, kodėl mūsų dabartinio sukirpimo menai modernų žmogų nejudina, kas kritikuotina juose ir kodėl. O laiką ir naują visuomenę suprantanti kritika turėtų pasiūlyti mūsų kūrybai įdomesnių ir kiek daugiau jaudinančių uždavinių.

Vyskupas Motiejus Valančius (1801-1875)

Matydamas, kad Rusijos klimatas negalės gyventi, tą pat metų rugelį sugrįžo į Zemačius ir keletą mėnesių praleido be darbo. 1845 m. jis buvo paskirtas Varnių kunigų seminarijos rektorium. Iš pradžių jis, tvarkydamasis naujam darbe, turėjo kliūčių iš anuometinio vyskumaičių Vyskupystės" autorijų. Jau sulaukęs apie 50 metų, jis nebuvo daug ko padaręs moksle, nieko neatlikęs literatūroje ir neišgudęs tos energingos veiklos, kuri paskui lydėjo visą jo gyvenimą.

Petrapilį Valančius turėjo stiprių ir įtakingų pažįstamų ir draugų. Tarp kitų, jis ten susitiko ir su didžiuoju mūsų istoriku Simanu Daukantu, su kuriuo vėliau įjėdu kiek laiko draugė dirbo.

Jau kiek anksčiau Valančius buvo susidomėjęs Zemačių vyskupystės praeitimi. Jis rinko medžiagą iš parapijų archyvų ir kitų šaltinių, rašydamas savo pirmą ir ligšiol svarbią knygą — "Zemačių Vyskupystė". Be to, jau tada jis buvo pratęs trumpai žymėtis kiekvienų metų svarbesnius atsitikimus. Iš tų jo pastaba sužinome, pavyzdžiui, kad 1848 metais Zemačiuose siautė cholera, išmarinus daug žmonių, ypač žydų miesteliuose.

1849 metais Valančius gavo žinią, kad popiežius Pijus IX jį paskyrė Zemačių vyskupu. Išventintas buvo kitais metais Petrapilyje. Ta proga audiencijoje jį priėmė caras, ypač ragindamas vyskupą, kad sustabdytų žemaičių slapta vaikščiojimą per sieną į Prūsus. Istorija tačiau kitaip parodė: Valančius buvo pir-

mas, kurs suorganizavo slapta lietuviškų knygų gabenimą iš Vokietijos.

Tie 1850 metai yra lemiantys Valančiaus gyvenime. Jeigu jis būtų miręs prieš tai, lietuvių tautos istorija pora žodžių apie jį te užsimintu, kaip kruopštų "Zemačių Vyskupystės" autorijų. Jau sulaukęs apie 50 metų, jis nebuvo daug ko padaręs moksle, nieko neatlikęs literatūroje ir neišgudęs tos energingos veiklos, kuri paskui lydėjo visą jo gyvenimą.

2. Vyskupo Valančiaus darbai

Paėmęs valdyti didelę Zemačių vyskupystę, Valančius pirmoj vietoj susirūpino kunigų pažangumu ir darbštumu.

Iš pradžių jam teko pralaužti kieti ledai. Mat, Valančius buvo pirmas Zemačių vyskupas, kilęs iš prastų žmonių, o ne bajorų. Todėl ponai ir dalis kunigų jį vadino mužiku. Naujas vyskupas nepaisė jų šnekų ir varė savo darbą. Jis žiūrėjo kunigų švietimosi, parūpino jiems dekanatuose knygygnų, kasmet skyrė egzaminus, tikrinamas dvasiškų pažangą. Nusikaltusius bausdavo. Vienas tokių kartą, pamatęs Valančių gatve važiuojant, pradėjo šaukti, kad sustotų. Vyskupas liėpė sustoti ir paklausė, ko reikia: "Nieko, — atsėvė anas. — Aš tik norėjau pasižiūrėti, kaip chlopas karietoj važiuoja..."

Neklauzadas jis dažnai kil-

nodavo iš parapijos į parapiją, po kokius 200 kilometrų, kol anie pamatė, kad neįveiks atkaklaus žemaičio. Jie suprato, kaip sako J. Tumas - Vaizgantas, kad "kur kas geriau bus pasirūpinus veikliu savo gyvenimu, apšviesta inteligencija, literatūros darbai, blaivybės platinimu igyti kuo geriausią ganytojo nuomonę". Taip Valančius apie save sutelkė ištikimų, darbščių ir išmintingų kunigų būrį.

Vyskupiui reikėjo gerų talkininkų ir darbininkų. Jis turėjo didelius planus.

Pirmoj vietoj jam rūpėjo pakelti visų savo avelių švietimą.

Mokyklų Lietuvoje buvo jau nuo Vytauto Didžiojo laikų. Yra žinoma, kad 18 amžiaus gale Kauno gubernijoje būta apie 80 parapijos mokyklų. Valančius pareikalavo, kad prie kiekvienos parapijos būtų mokykla, kur mokytų skaityti gimtąja kalba ir katekizmo. 1853 m. tų mokyklų Zemačių vyskupystėje jau buvo 197, o ilgainiui dar padaugėjo. Kitose ir rašyti mokė. Tas darbas daugiausia buvo vargoninkų arba zakristijonų rankose. Kaip griežtai Valančius vykdė liaudies švietimą, matyti iš to, kad buvo įsakęs vaikų neleisti prie pirmosios komunijos, jei tie nemoka skaityti.

Buvo galvota įsteigti net mokytojų seminariją, bet rusų valdžia, žiūrėjęs pavojų parapijų mokyklose ir pasiūkusi varyti rusinimą, 1864 metais jas uždarė. Tai buvo didelis smūgis Lietuvos švietimui. Šiai spragai dar užkūti vyskupas davė žmonėms mintį vaikus mokyti per vadinamuosius daraktorius, kurie eidavo iš kaimo į kaimą.

Valančiaus pastangos labai pakėlė liaudies švietimą. Žinome, kad Rietavo dekanate per 10 metų mokančių skaityti skaičius išaugo net dvigubai. Pažanga buvo pastebima ir kitose Zemačių vyskupystės vietose.

Nuosabiausias Valančiaus žygis buvo blaivybėje.

Apie pereito amžiaus vidurį blaivybės sėkla nebuvo naujiena. Šia linkme paraginimų buvo davęs patsai popiežius Pijus IX. Kai kuriuose kraštuose būta blaivybės sąjūdžių, kaip ir pačioj Lietuvoj Suvalkių krašte.

Tačiau Valančius padarė tai, ko niekas nei prieš jį, nei po jo nepajėgė: jis bemaž visus savo vyskupystės katalikus įtraukė į blaivybės brolijas. Jis patsai sakosi, kaip šį mintis jam atėjusi: "Vienoj kelionėj 1858 m. apsurejęs įkvėpimą Dvasios Švenčiausios, idant apsinėčiau blaivyste, pradėjau skelbti tą dorybę ir pats pirmas kelias dešimtis žmonių įrašiau Palėvenėj į knygas".

Šis darbas vyskupiui sekėsi. Iš pusės milijono suaugusių katalikų žemaičių 388,000 buvo įsirašę į blaivybės brolijas. Vietomis blaivininkų buvo ligi 97 procentų. Per porą metų degtinės vartojimas krito 70 procentų. Tai ypač atsiliepė valdžios iždai. Antai, 1859 m. valdžia buvo maniusi gauti Kauno gubernijoj pajamų apie milijoną rublių, o surinko tik 53,000 rublių.

Atsirado kliūčių. Pats Valančius savo "Testamentinėje gromatoj" rašo: "Velnias vos nepatrauko. Sukėlė prieš mane žydus ir viršininkus". Rusų vyriausybė vis

(Nukelta į 3 pusl.)

POKALBIO SU SIMU KUDIRKA PAŽODINIS IRAŠAS

Šis tėsioniškas pasikalbėjimas su Simu Kudirka vyko drauge namuose, Locust, N. J., 1975. III. 15. Visas pokalbis buvo įrašytas juoston. Iš garsinės juostos jis vėliau buvo perrašytas popieriaus lapuotais pažodžiu. Šį pažodinį nuorašą dabar čia ir spausdiname. Šiandien duodame tik pirmąją jo dalį. Viso bus keturios. Sekančios trys dalys bus atspausdintos ateinančių šeštadienių Draugo kultūrinų priedų puslapiuose.

Korespondentas: Pagrindinė priežastis mūsų šio pokalbio yra ta, kad kol kas Lietuviškoje spaudoje nebuvo išsamesnio Jūsų pasisakymo. Reiškia, ką Jūs pats kalbate, o ne ką apie Jus kiti sako. Daug buvo apie tai, kaip Jus vienur sutinka, kaip kitur. Ten mrgaitės gėles įteikė, ten kas kalbą pasakė. Tai, žinoma, labai gražu, bet visgi vien tik to nepakanka.

Kudirka: Tai, kad... Žinote, aš esu apsvylęs laisvos šalies laisva spauda. Ar tai tendencija nutylėti, ar tai dar kokios priežastys, bet jos nukreipia mano pagrindinį tikslą. Bet vis tikslai norisi vieną, antrą, dešimtą, šimtajį kartą kartoti ir kartoti, kad klaičiose sąlygose baigia gyvenimą šimtai ir tūkstančiai geriausių žmonių — už spygliuotųjų vielų. Ir žūrėkite — kiek prikalbėta, kiek sakyta, o spauda kažkaip pro visa tai praėjo beveik pro šalį...

Kor.: Jūs apie amerikiečių spaudą čia kalbat?

K.: Taip. Didžiąją spauda. Mūsų spauda, lietuviška spauda — jina! taip. Bet amerikiečiai gyvena kitokiose sąlygose, jie mokiši kitokiose sąlygose, jie nematė tos Rusijos, tos okupacijos. Žinoma, jiems tai yra kažkoks šiurkštus, nesuprantamas, klaičius dalykas, ir geriausia jį neikišti nosies.

Kor.: Ir tai Jūs dar palyginant neblogose sąlygose papuolet. Po Solženicina ir jo "Gulago archipelago", kuris vis dėlto sukratė visuomenę.

K.: Matote... Amerikos publika, platieji sluoksniai — jie yra pripratinti prie tokių lengvų, saldžių minčių. Ir bėda, didelė bėda, kad neugdama visuomenė pažinti, giliai išstudijuoti kai kurias filosofines mintis, kad būtų pasirodusi sutikti atviromis akimis tai, ką žada netolimas rytojus. O netolimasis rytojus labai dažin ko nežada. Jeigu bus užsimerkę šiu dienų krutiniams vyksimams ir šiu dienų rytinei Kremliaus politikai.

Kor.: Ar Jūs manote, kad Sovietų Sąjunga tikrai yra pavojus Amerikai?

K.: Aš manau, kad vis dėlto yra pavojus. Kadangi disidentai, pasipriešinimas tokioje šalyje kaip Rusijos imperija — tai yra mažutis lašelis baltosios jūroje. Iš tikrųjų, kaip jau mi-

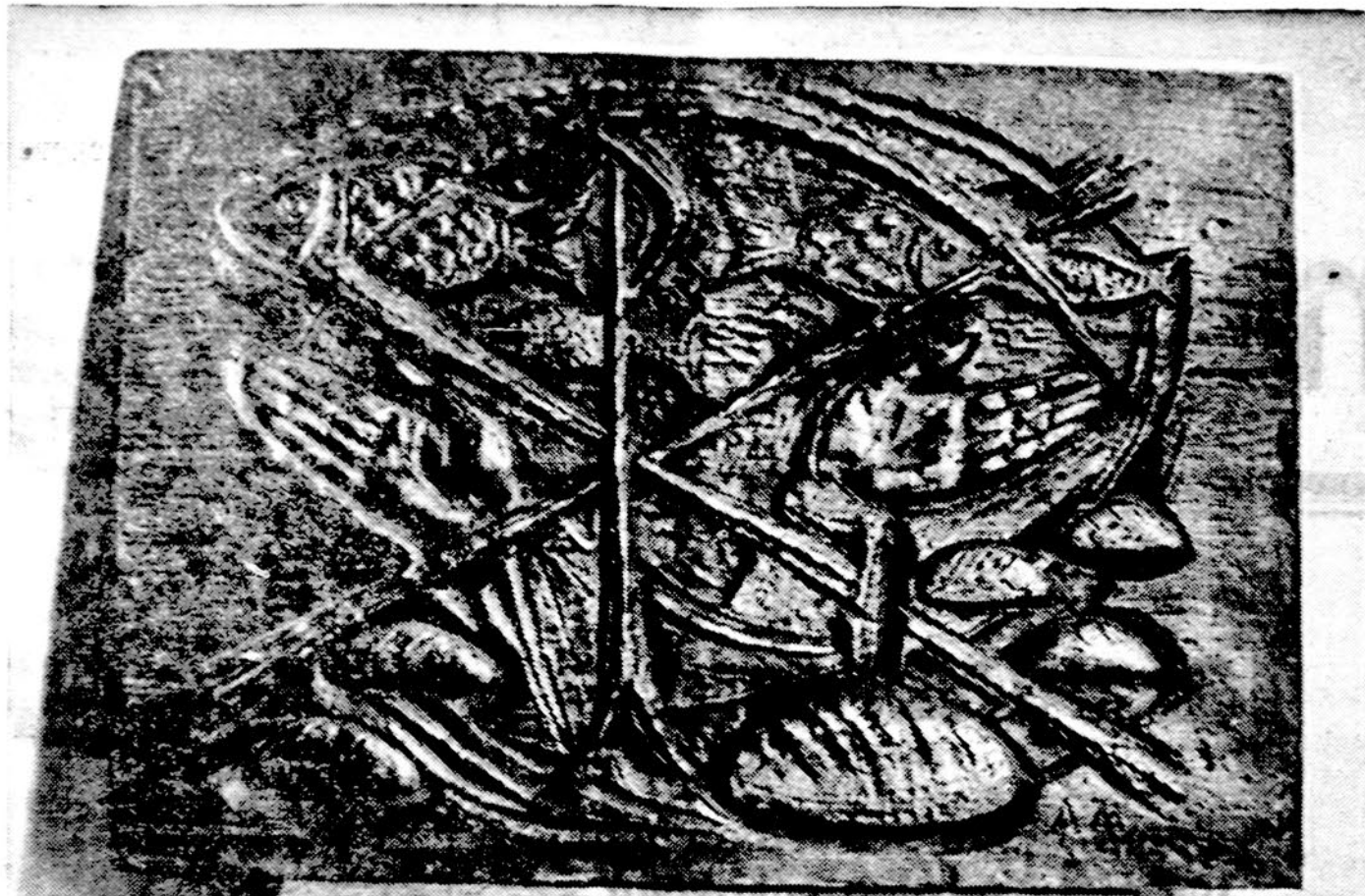
nėjote "Gulago salyną", arba Aleksandrą Solženiciną, kuris taip tvirta ranka skambtelėjo didžiulį varpa, idant atkreiptų žmonių dėmesį į tai, kas dedasi tuose 22 milijonų kvadratinį kilometrų, tuose spygliuota viela apraizgytuose plotuose... Bet Vakarų pasaulis vis tikslai taip nedarniai reaguoja, taip abejingai... Abejingumas tam, kas vyksta ten. Nu kam? Mes esam toli. Teisingai — toli. Mes esam galingi. Nieks to neneigia. Bet jau dabar reikia atsimiti, kad tas pajėgumo balansas taip pat svyra jau į kitą pusę. O tenai stovyklos yra dar neišardytos, Bet ne taip kaip Dachau. Ten dabar muziejus, bet Rusijoje ten ne muziejus, ten nėra nė vienos gėlių puokštės ant tų milijonų užmuštųjų kapų. Ten barakai taip ir laukia naujų pacientų. O Vakarai garbina suartėjimo politiką...

Kor.: Dėl Sovietijos pavojingumo... Paklauskim šitaip. Dabar, tas rusas kareivis. Ar net tas agentas, kuris čia, Amerikoje, veikia. Reiškia, kiek jį, Jūsų nuomone, gali būti įsitikinęs savo tikslo tikrumu? Ar Jūs turite nuomonę, pavyzdžiui, kas liečia procentus? Atseit, Sovietų Sąjunga turi 230 milijonų gyventojų. Kuris procentas iš jų gali būti įsitikinęs ir veiksmingi savo režimo šalininkai?

K.: Veiksmingi ir įsitikinę!... Jūs žinote, kad tai bus nepaprastai menkas skaičius! Nepaprastai menkas skaičius!

Kor.: Tai mes bijom to menko skaičiaus?

K.: To menko skaičiaus aš nežinau ar reikia bijoti... Taip, JAV-ėse, kur žmogus gali pasisakyti net prieš savo prezidentą ir už tai neatsisėsti nė į Tren-

Aleksandras Marčiulionis

Duona ir žuvis (bronz)

nežmonišku gyvenimu, kurį jiems užkrovė carai nuo vos atmenamų laikų. Mes matome Joną Ziaurųjį, mes matome Petrą Didįjį, mes matome Kateriną, Elizabetą, mes matome Nikolajus ir, galų gale, atsiritam iki 17-ųjų metų, ir dabar jau turime 75-tuosius metus — gražumėlis tas pats, vergija ta pati, ir auklėjimas rusų, kaip individo, liko tas pats! Žinoma, elektra yra, be abejo, yra dabar jau ir transportas ir šis tas, bet auklėjimas savo pašakniuose yra vergiškas auklėjimas. Žiūrėkite, kaip mus auklėja! Juk aš esu lietuvis. Pas mus mokyklose 1940 buvo priimta vien tikslai tokie etalonai, kurie reikalingi Kremliui. Tai yra, rusiškieji etalonai. Gal būt, aš įleidžiu rusus. Nes toli-

mainystė ir, galų gale, turime tai, nuo ko šiandien pasaulyje liepsnos, kraujas, dantų griežimas!

Kor.: O kaip mes galėtume padėti?

K.: Padėti... Nukrypime vėlek į Aleksandrą Solženiciną. Aleksandras Solženicinas sako taip: "Gyventi ne mele!" Gyventi ne mele... Reiškia, aš ne-manau, kad Vakarų pasaulyje žmonės, ypač aukštieji pareigūnai, tiki tuo, ką sako Kremlius. Yra gi iškelti aiškėn šlykštūs, pasakytiau šlykščiausi, dokumentai, kokie bebūvo bet kada pasirašyti, tai Ribentropo ir Molotovo. Apie tai žinoma. Dėl ko tuomet neliečyti, remiantis tuo originalu, remiantis šimtais

vaizduokim, kad rusų kariuomenė, dėl vieny ar kitų priežasčių, turėtų pasitraukti iš Lietuvos, ir žinotume, kad ji nezaletų lengvai grįžti. Kas atsitiktų su ta totalitarine sistema Lietuvoje?

K.: Vai Dieve mano! Baigta! Moment!

Kor.: Bet Rusijoj laikosi! O laiko rusų tauta, atrodo, ne lietuvių, ne ukrainiečių, net, tur būt, ne Kaukazo ir ne musulmonų tenai iš centrinės Azijos. Ant ko nors gi stovi!

K.: Nu taip... Skaudu yra... Tur būt, aš įžeisiu ir Sacharovą, ir Solženiciną, ir kitus disidentus, taurius rusų tautos atstovus, bet vis tikslai rusų tauta — tai jau minėjom anksčiau — jina! yra deformuota iki tiek, kad ją gydyti taip pat reikalinga ne dešimties, penkiasdešimties metų, o gydyti reikia ištisų amžių! O tų amžių, kaip matote, vis nėra ir nėra. Gydyti, reikalinga duoti laisvę. Jeigu iš mūsų pasitrauktų, aš nežinau, kokia pas mus būtų vyriausybė, bet komunistinė vyriausybė — jina! kapituoliuotų. Kadangi ką parodė komunistai — nu, nuo to, žinote, pašiurpsta kūnas. Jiems tikslai, žinoma, nereikėtų atsidėkoti tuo, ką jie mums paruošė, ir dėl ko mes išvažiavome vieni į Sibirą, kiti vos, vos išėmėm gyvybes į Vakarus.

Kor.: Šitą gal reikėtų pakartoti. Jūs esat, reiškia, prieš bet kokius kerštus.

K.: Prieš! Antraip, mes būsim tokie pat, o gal būt, iš savo šių dienų moralės aukštumų mes nukristume į tą keršto bedugnę, kurios išdava yra broližudybė. O nuo broližudybės apsaugok, Dieve!

Kor.: Reiškia, Jūs galvojat, kad keršto negali būti nei savieams, nei rusams.

K.: Nei savieams, nei svetimieams! Jeigu... Jeigu įvyktų taip — Dievas duotų, kad mes atgautume savo laisvę — mes turime tiems partijoms darbuotojams ir tiems saugumiečiams duoti duoną. Bet ne kalėjimą ir, apsaugok, Dieve, ne kapą!

Kor.: Labai gražiai tai pasakėt, Simai. Bet dabar — Jūsų nuomone, ar yra Lietuvoje tam pavojaus? Reiškia, Jūs čia kalbėjot už save, bet jei tos sąlygos susidarytų, ir Lietuva galėtų tvarkytis savarankiškai — kiek pavojaus, kad tas užtventas pyktis išsiveržtų kerštu?

K.: Matote, tam reikia paruošti žmones. Aš esu sutikęs ir ten, ir čia — reikia prisipažinti ir būti teisingam — ir čia yra žmonijai, kurie sako, kad vis dėlto padaryta blogai, ir už blogą — blogu. Bet tokių žmonių yra

Atėjo laikas kovoti plunksna

tono kalėjimą, né būti ištremtam į Alaską!.. Nu tai, žinote, čia yra nuostabus dalykas; Čia yra nuostabus dalykas! Bet toj šalyje, kur žmogus gimęs vergijoj, gimęs mele, išaugintas šeimoje veidmainystėje, kuomet mokykloje jisai paruoštas priimti melą kaip tiesą, ir kuomet jisai eina į institutą, aukštesnes mokyklas... Ir tai jis šiomis dienomis jau pradeda šiek tiek skirti spalvas. Kad būtų kiek praplėsta ta spraga — nu, tai būtų sveikintinas dalykas, be abejo. Bet, jūs matote, kad iki šios dienos ką mes turime? Beveik nieko mes neturime! O rusai reikalauja ant gyčio — "optu!" Atiduokit viską, paskui mes pažiūrėsime kaip darysim. Reiškia, reikalinga vis tikslai sulygtinti tą milžinišką skirtumą ir paprašyti, kad už "detente" turi būti atiduota šis tas. Man atrodo, kad aš pilnai neat-sakiau į Jūsų klausimą...

Kor.: Jūs sakėt, kad skaičius tikinčių į režimo moralinį pranašumą yra mažas. Bet didžioji masė žmonių, tur būt, yra pasyvi ir apolitiška?

K.: Nu taip! Absoliučiai. Kaip jum pasakyti?... Matot, aš labai smarkiai negaliu rėkt už visus! Kadangi aš žinau daugiau save kaip lietuvi. Juk aš esu lietuvis! Mes esame... Nu, — pasišiausė. Mes esame visi pasišiausė prieš represiją. Dėl ko? Ugi vien dėl to, kad pas mus gyvenimas buvo toli gražu ne rusiškas! Tai šitai turi didelę reikšmę. Mes buvome vergais, bet mes niekad nesuklupome! Rusai, kaipo tokie, — o jų, labai gaila, yra didelė dalis im-perijoje — jų traučitis byloja susitaikymą su savo carais, su

gražu ne visi rusai yra tokie, kaip Brežnevas, Suslovas ar kiti ten tironai. Bet vis dėlto mūsų istorijoje beveik visai išnyko mūsų lietuviškoji istorija. Mūsų literatūroje beveik visai išnyko mūsų lietuviškieji rašytojai. Mes alsuojame mokykloje — Lietuvoje, aš turiu omenyje — nepalbu apie Rusiją — rusiška dvasia! Mes turime savo lotynišką raidės, lotynišką abėcėlę, mes turime savo lietuvišką kalbą, bet mes nuodijami per tas eilutes rusiška dvasia. Mes skaitome ir esame priversti rašinėti Šolochovo kūrinčius. Mes skaitome ir turime atpasakoti Fadajevo "Jaunąją gvardiją". Mes ugdomi mele! O jei-gu mes ugdomi mele, ar mes galime tapti vienetais? Mums sunku yra tapti vienetais. Mes nenorime melo! Anaipol! Ypač lietuviui, latviui, estai, ukrainiečiai. Ir visi kiti. Ir net tie patys rusai jau nenori to melo! Bet dėl to reikalinga visokerio-pa Vakarų parama. Tą paramą sunku duoti, sunku paremti, kuomet turime Kremliaus dik-tatūrą, su kuria neįmanoma žmoniškai kalbėtis. Be abejo, visoms Vakarų vyriausybėms nepaprastai sunku yra priieiti vienokių ar kitokių bendrų tokių minčių, kurios priimtinos Kremliui. Visur mes matome Gromyko pasisakymus, kad bū-tina laikytis nesikišimo — jūs neturite teisės kištis į mūsų vi-daus reikalus! Mes norime gy-venti taip, kaip mes randame reikalą gyventi savo įsigalėjusi-ai ar sukurtu gyvenimu. Pagal papročius, ir taip toliau. O ko-kie tie papročiai?.. Aš kaip tik noriu pabrėžti. Juų papročiai kaip tik yra keliaklupėdavimas, šunodegavimas, melas, veid-

tūkstančių pabėgėlių, remiantis Berlyno siena, remiantis Čekoslovakija? Ir taip toliau, ir taip toliau... O ką mes turime Sovietų nacijų organizacijoje?.. Tam širšių lizde, kuriame vieš-patauja komunistinė dvasia, Mes turime ten nesikišimo poli-tiką. Atseit, mes stiprūs, mes norime gyventi minkštai, kom-forte, o jūs ten — mes nesikišim, jūs ten žinokite, pasiuskite. Tegū jus ten deformuoja — ne mūsų reikalas, kadangi mes esame Amerika, kadangi mes esame laisva šalis. Ne mūsų rei-kalas, Užtenka, kad mūsų sū-nūs žuvo Vietname, Korėjoje... Bet ar tas nesikišimas nėra iš-niekinimas atminimo tų, kurie atidavė visa, kas brangiausia žmogui — savo gyvybę? Argi galima nusiplauti rankas?..

Kor.: Tai palauk, Simai. Kaip čia suprasti? Ar pats siūlai ka-rą?

K.: Karo aš nesūliau. Jokiū būdu! Bet aš siūliau, kad nesikišimo politika, kuri reikalinga Gromyku — kad visa tai būtų suplyšta, o Sovietų nacijų organizacija būtų pravedinta, ir galų gale amerikiečiai prabilų taip, kaip yra iš tiesių! Tai yra — gyventi ne mele!

Kor.: Siūlai kalbėt, netylėt.

K.: Taip! Apsaugok, Dieve, raketas! Apsaugok, Dieve, bombonešius!.. Aš to nenoriu! Aš būčiau niekšas, jeigu aš tai sa-kyciau! Dabar atėjo laikas ko-voti plunksna!

Kor.: Tvarkoj. Mes čia bu-vom pradėję kalbėti apie rusų tautos santykį su režimu. Reiškia, kiek rusų tautos istorija ir jų charakteriai šiam dalykui turį lemiamos reikšmės. Įsi-

Dievui dėkui, mažai. Ir, man at-rod, kad jų nebūtų nė vieno, kad reikia tinkamai ir ugdyti žmo-gaus sąmonę. Kad užtenka skriaudų, užtenka kraujo galų-gale. Atleist reikia. Nes atleisti yra dieviška. Reikia, kad nė vienas žmogus nepakeltų ginklo nei prieš savo broli, seserį, nei prieš svetimtautį, kuris liktų Lietuvos ribose. Reikia tai iš-ugdyti taip sąžiningai ir dorai, kad, kuomet mes turėsime savo rankose valdžią, netaptume žvė-rimis. Tai reikalinga tvirtai, tvirtai įsisąmoninti! Ir tam reikia ruošti žmones. Jeigu jų yra — jų, žinoma, yr, kaip mi-nėjau, labai nedaug — reikia

juosius atitinkamai paruošti, kad vis dėlto suprastų ir kad tai priimtų kaip šventą būtinybę. Ne kaip kokią įtaigą, kurią gali... Nu, žinote, Truputį pū-tels vėjelis, ir ta įtaiga prapuls. Sąžinė užges, ir jisai ims šau-tuvą. Bet kad jisai pats suvok-tų, kad taip daryti negalima. Kad nebūs galo kraujo pralie-jimui. Kur kraujo praliejimas, ten kerštas! Vienas kerštas ves į kitą, ir taip nesibaigs sąskaitų suvedinėjimas. Okupantas to tik ir tetrokšta, kad mes žudy-tume vieni kitus. Ką darė Pe-terburgas 1831 ir 1863 m. Lie-tuvoje, Lenkijoje, Ukrainoje? (Nukelta į 4 psl.)

Tel. PR 8-3229
DR. ANNA BALIUNAS
2833 West 63rd Street
AKIŲ, ASUŲ, NOSIŲ IR GERKLES LIGOS
Valandos pagal susitarimą

DR. K. G. BALUKAS
Akusertija ir moterys ligos
Ginekologinė Chirurgija
6449 So. Pulaski Road (Crawford Medical Building) Tel LU 5-6446
3007 W. 83 Pl., Justice, Ill. 589-4500
Pirmą ligonius pagal susitarimą. Jei neatliepia, skambinti 8-4-8012

DR. VL. BLAZYS
PLAUCIŲ IR VIDAUS LIGOS
2801 West 63rd Street
Kampus 63-Clos ir California
Val.: pirmą, antrą ir ketvirtą 6 iki 7.30 val. vakaro.
Seštad. nuo 2 iki 3:30 val.
Pagal susitarimą.
Ofiso tel. 476-4042
Rezid. tel. W. Albrook 6-3048

Tel. ofiso HE 4-5849, rez. 388-2288
DR. PETER T. BRAZIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
2434 West 71st Street
Val. pirm., ketv. 1 iki 7 popiet.
antr., penkt. 1-5, treč. ir šešt. tik susitarus

Dr. Ant. Rudoko kabinetą perėmė
DR. EDMUND E. CIARA
OPTOMETRISTAS
2709 West 51st Street
TEL. GR 6-2400
Val.: pagal susitarimą: pirmą, ir ketv. 1-4 ir 7-9; antrą, ir penktad. 10-4, šeštad. 10-3 val.

Ofs. tel. 735-4477 Rez. PR 8-6960
DR. E. DECKYS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
Specialybė — Nervų ir Emocinės Ligos
CRAWFORD MEDICAL BUILDING
6449 So. Pulaski Road
Valandos pagal susitarimą

Rezid. tel. — GI 8-6873
DR. W. M. EISIN-EISINAS
AKUSERJA IR MOTERYS LIGOS
GINEKOLOGINĖ CHIRURGIJA
6132 So. Kedzie Ave., WA 5-2670
Valandos pagal susitarimą. Jei neatliepia, skambinti: MI 2-0001.

Tel. — BE 3-8893
DR. A. B. GLEVECKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė Akijų Ligos
3907 West 103rd Street
Valandos pagal susitarimą

Ofiso tel. PR 8-2720
DR. JANINA JAKŠVICIUS
J O K S A
VAIKŲ LIGOS
2836 West 63rd Street
Pirmą, antrą, ketvirtą, ir penkt. nuo 12 iki 3 val. ir nuo 5 iki 9 val. vak., šeštad. nuo 1 iki 4 val.

Ofs. PO 7-6000 Rez. GA 3-7278
DR. A. JENKINS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
384 West 63rd Street
Valandos pagal susitarimą

DR. K. A. V. JUCAS
489-4441 — LO 1-4603
Jei neatliepia 561-1070
ODOS LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai
Ofisai: 2405 W. NORTH AVENUE
5214 N. Western Avenue
Valandos pagal susitarimą

Visi telefonai 652-1581
DR. F. V. KAUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1407 So. 49th Court, Cicero
Val. kasdien 10-12 ir 4-7. Trečiad. ir šeštad. tik susitarus

DR. TERESE KAZLAUSKAS
VAIKŲ LIGŲ SPECIALISTE
9735 W. 143 Street
Orland Park, Ill. 60462
Tel. 348-8887
Valandos pagal susitarimą

Tel. ofiso ir buto Olympic 2-4159
DR. P. KISIELIUS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
1443 So. 50th Avenue, Cicero
Kasdien 1-3 val. ir 6-8 val. vak.
Išskyrus trečiadienius
Šeštadienis 12 ir 4 val. popiet.

Tel. REliance 5-1811
DR. WALTER J. KIRSTUK
(Lietuvis gydytojas)
3025 West 50th Street
Val.: pirmą, antrą, ketvirtą ir penktad. nuo 12-4 val. p. p. 6-9 val. vak. šeštad. 12-2 val. p. p. trečiad. uždaryta.

DR. IRENA KURAS
GYDYTOJA IR CHIRURGE
KIDKIŲ IR VAIKŲ LIGOS
SPECIALISTE
MEDICAL BUILDING
7156 South Western Avenue
Valandos: Kasdien nuo 10 val. ryt. iki 1 val. popiet.
Ofiso tel. RE 7-1168
Rezid. tel. 239-2919.

Ofiso HE 4-1818. Rez. PR 6-9801
DR. J. MESKAUSKAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Specialybė vidaus ligos
2454 West 71st Street
Ofisai ir Campbell Ave. Kampas
Val.: pirmą, antrą, ketv. ir penkt. Nuo 3 iki 7 val. p. p.
Tik susitarus

Tel. — 282-4422
DR. ROMAS PETKUS
AKIŲ LIGOS — CHIRURGIJA
Ofisai.
111 N. WABASH AVE.
4300 N. CENTRAL AVE.
Valandos pagal susitarimą

DR. FRANK PLEKAS
OPTOMETRISTAS
(Kalba lietuviškai)
2618 W. 71st St. — Tel. 737-5140
Tikrina akis. Pritaiko akinius su "contact lenses".
Val. pagal susitarimą. Uždaryta trečiad.

DR. LEONAS SEIBUTIS
INKSTŲ, POSLES IR PROSTATOS CHIRURGIJA
2656 W. 63rd Street
Val. antrą, nuo 1-4 popiet. ir ketv. nuo 5-7 vakare
Ofiso tel. 776-2880; rez. 448-8848

DR. J. J. SIMONAITIS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Adresas: 4255 W. 63rd Street
Ofiso tel. RE 5-4410
Rezid. GR 6-0617
Valandos: pirm. ir ketv. nuo 1 val. iki 3 val. p. p. ir nuo 7 iki 9 val. v. antr. ir penkt. nuo 1-3 val. p. p. ir vakarais pagal susitarimą

DR. VYT. TAURAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
Bendra praktika ir moterys ligos
Ofisai ir rez. 2652 W. 50th St.
Tel. PRespect 8-1328.
Ofiso val.: Pirm., antr., treč. ir penkt. nuo 2 iki 4 val. ir nuo 6 iki 9 v. v. šeštad. 2-4 val. popiet. ir šimtu laiku pagal susitarimą.

Ofiso tel. HE 4-2128. Namų GI 8-6195
DR. V. TUMASONIS
CHIRURGAS
2454 West 71st Street
Val.: pirm., antrą, ketv. ir penktad. 2-5 ir 6-7 — iš anksto susitarus

Tel., Ofiso PR 6-6446
DR. F. C. WINSKUNAS
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
3107 West 71st Street
Valandos: 1-4 val. popiet.
Treč. ir šeštad. pagal susitarimą

Ofiso tel. 586-3166; namų 636-4850
DR. PETRAS ZLIODA
GYDYTOJAS IR CHIRURGAS
6234 S. Narragansett Avenue
Val.: pirm., antr., ketv. 2-5 ir 6-8. penktad. 2-5. šeštad. pagal susitarimą

Perskaite "Draugą", duokite jį kitiems.

Tai vyras didžių darbų ir rūpesčių

(Atkelta iš 1 psl.)

labiau emė kabinėtis prie vyskupo dėl blaivybės brolių ir galop visai uždraudė jas skelbti, kaip slepiančias savyje revoliucijos daigus. Garsusis lietuvių korikas generalgubernatorius Muravjovas parašė 1863 m. Valančiui, kad brolių platinimas būtų sustabdytas, ir dar nustatė bausmę: kas bus sugautas platinant blaivybės brolius, pirmu kartu bus nubaustas 100 rublių, antru kartu 200 rublių ir, be to dar, atiduotas karo teismui. 1864 metų gegužės mėnesio 15 dieną vyskupas įsakė kunigams nebedaryti brolių sąrašų.

Taip rusų valdžia užgniaužė vieną iš įdomiausių ir nepaprastiausių žygių lietuvių tautos istorijoje. Šis Valančiaus darbas buvo plačiai išgarsėjęs ir už jo vyskupijos sienų. Net kai kurie rusų dvasiškiai buvo mėginę sekti jo blaivybės brolių pavyzdžiu.

Sen ten Lietuvoje žmonės ilgą laiką liko blaivininkais. 1867 m. Salantų parapija dar nebuvo atitrūkusį nuo blaivybės: ten žmonės per vestuves, krikštynas, šermenis negėrė degtinės ir nelaikė jos savo namuose. Betgi kitose vietose ištroškūs avys puolėsi prie degtinės šaltinio. Prieš mirtį, matydamas sugriuvus tokias didžias gražias pastangas, Valančius su liūdesiu rašė, kad paskui butelį nusekė ne tik senesnieji, bet ir „jaunuomenė, matydama tėvus geriant, pradėjo ragauti arielką“. Iš Zemaitei raštų vėliau matome, kaip girtavimas vėl išgalėjo: žmonės nusilakdavo ne tik per vestuves, krikštynas, prekymečius, bet ir per laidotuves.

Jeigu ne rusų valdžia, vyskupas Valančius savo blaivybės akcija tikrai būtų žymiai pakėlus visą kultūrinį, dorovinį ir ekonominį žemaičių gyvenimą. Nors šis žygis buvo greitai sunaikintas, visi Valančiaus pasiekti blaivybės laimėjimai stato jį tarp pirmiausių vadų ir net daro jį savotiška retenybe: juk jis vienas beveik pilnai įvykdė tai, ko taip daug veltui siekė prieš jį ir po jo!

Mokydamas žmones skaityti ir vesdamas juos blaivybės keliais, vysk. Valančius tuoj pamatė, kad anie maža teturi gerų knygų.

Zemaičių ganytojas, ilgai gal-

vos nelaužė, kas šią spragą užpildys: jis pats! Valančius gerai pažino savo kraštą, puikiai mokėjo liaudies kalbą ir numanė žmonių opiausius reikalus.

Jau bemaž penkiasdešimt metų turėdamas, Valančius įeina į lietuvių literatūrą.

Pirmiausiai jis rašė religinio turinio veikalus. Tos knygos buvo plačiai paskleidžiamos. „Zyvatų Jėzaus Kristaus“ buvo išspausdinta 45,000 egzempliorių, „Apie brostą blaivybės“ 40,000, „Istorijos naujojo Sandoro“ 40,000. Kitų Valančiaus raštų buvo spausdinama mažiau. Nėra ko stebėtis, kad dešimtmetyje prieš spaudos uždraudimą (1864 m.) Lietuvoje spaudinių skaičius pakilo. 1844-1853 metų tarpe buvo išleista 121 lietuviška knyga, o per sekančią dešimtmetį —

Varnių mairinė bažnyčia, buvusioji Žemaičių vyskupijos katedra. Čia savo veiklą pradėjo vyskupas Motiejus Valančius.

267, arba daugiau negu dvigubai.

Iš po Valančiaus plunksnos yra išėję apie 40 knygų, verstinių iš originalių.

Rusų valdžia, uždaręs Valančiaus parapiškas mokyklas, sunaikino jo blaivybės darbą, pasiūkė ir prieš lietuviškąjį raštą. Bet vyskupas Valančius nepasidavė. Kai 1864 metais rusai uždraudė knygas lietuviškomis raidėmis, Zemačių ganytojas rado išeitį: jis suorganizavo lietuviškų raštų spausdinimą Prūsijoje, lygiai ir jų gabenimą bei platinimą Lietuvoje. Tuo būdu pirmasis mūsų knygnešys buvo Valančius. Jis pirmutinis pradėjo tą ilgą ir atkaklią spaudos kovą, kuri užtruko keturiasdešimt metų ir kuriai lygios nebuvo pasaulio istorijoje.

Vyskupas šiam veikimui nesigailėjo savo energijos, plunksnos ir išteklų. Turimomis žiniomis, slapta spaudai jis yra išleides apie 25,000 rublių savo pinigų.

Šalia suminėtos veiklos, Valančius niekad nepamiršo savo tiesioginių vyskupo pareigų. Jis uoliai rūpinosi savo avelių sielos reikalais, lankė parapijas, žiūrėjo bažnyčių statymu. Per vieną tokių lankymųsi parapijoje Valančiui gėles po kojų barstė viena mergaitė, kuri vėliau, jau sulaukusi senovo amžiaus, taip pat išliko lietuvių tautos istorijoje: ji buvo mūsų garsioji rašytoja Zemaite.

Tuo tarpu rusai neišleido jo iš akių. Jie žinojo vyskupo įtaką liaudžiai, jo energiją ir veiklą, buvo skaitė tokius jo žodžius: „Katalikai. Nesiartinkite nė prie vieno maskoliaus, nebuvo kate pas juos, nei gerkite, nei valgykite drauge“. Arba kitoje vietoje: „Kaip įmanydami, saugokite savo vaikus nuo maskolų mokyklų... Nors slapta, mokykite savo vaikus lietuviško rašto iš senų jūsų knygų“.

Gera proga rusams priskabinti prie Valančiaus buvo po 1863 metų sukilimo. Sukilimui nepasisekus, Caro vyriausybė siūstėdama baudė ir kunigus. Tik iš vienos Zemačių vyskupystės jų nukentėjo 106 arba šeštoji dalis. Daugiausia buvo ištremti į Sibirą, tarp jų ir artimas Valančiaus bendradarbis, seminarijos rektorius J. Dovydaitis, vienas iš uoliausių blaivybės apaštalu. Buvo ištremtas ir Vilniaus vyskupas Krasinskis. Pats Valančius gavo kelis sykus važinėti pas Muravjovą ir jau rengėsi „Kaip vama rudenį lėkti už marių“, jo paties žodžiais tariant. Tačiau jis išliko neištremtas, bet iš Varnių 1864 m. buvo perkeltas į Kauną, kad rusams jį būtų lengviau sekti.

Iš Kauno jisai jau visą amžių neišvažiavo parapijų lankyti: rusai jam neleido. Žmonės tada emė būriais važiuoti į Kauną įvairiais tikybiniais reikalais, ypač gauti Sutvirtinimo sakramento. Atvykdavo katalikų net nuo Minsko ir Polocko, nes jų vyskupas buvo ištremtas.

Net ir privatiniais reikalais Valančius negaudavo leidimo palik-

(Nuzkelta į 4 psl.)

Venancijus Ališas

IS NESPAUSDINTO KŪRYBINIO PALIKIMO

KŪRYBOS VALANDA

*Aš, tos užmaršties ir svajimo minutės!
Jūs šito, de ja, nesuprasit.
Jei saulės, nei žemės, nei nieko nebūtų —
Nebus mano dienos beprasmed.*

*Kaip Dievas žvelgi nuo paaukštinto sosto,
Po kojų, kas menka, pamynęs,
O niekieno bruozų skaisciau nepaglosto
Saulėtekių žaros auksinės.*

*Taip noris tada išbučiuot visus žmones,
Sau nieko už meilę neprašius;
Maitinti mintim ir širdim milijonus
Skaidriausios kūrybos mirazuos.*

*Paimti pasauli, nei kūdikį mažą,
Paimti jį platų ant rankų
Ir nešt į gyvenimą — didį ir gražų, —
Kur meilės šaltiniai neseka!*

NAUJA DIENA

*Aš sėstelsiu nūnai pas gilų srovę
Ir vėl aušrų lakštingalos susuoks.
Daina — kelionės mano palydovė:
Ji — motina; ji brolis; ji sesuo.
Aš sėstelsiu nūnai pas gilų srovę.
Daina — kelionės mano palydovė.*

*Velku aš vargą — savo ir nesavo, —
Kaip vilkdavę jį protėviai-tėvai,
Su dainomis, kurias man Dievas davė
Ir su kančia, kurią man tu davėi.
Velku aš vargą — savo ir nesavo,
Su dainomis, kurias man Dievas davė.*

*Vienišas gandrą pievose be krašto,
O koja jo po balta krūtine.
Tarp mąsto jis ir mąsto jis, ir mąsto
Ir vis giliau skandinas sapne.
Vienišas gandrą pievose be krašto
Tarp mąsto jis ir mąsto jis, ir mąsto.*

*Ar neša jį atsiminimo sriautas,
Papūkęs smėlio degančia upe,
[ten, kur amžių lobis kruopščiai krautas
Ties Piramidžių tylinčia grupe?
Ar neša jį atsiminimo sriautas
[ten, kur amžių lobis kruopščiai krautas?*

*Ar grįžta ilgesy į gimtą lizdą
Kleve medinių prilankyt namų?
Apsukti platų ratą — paskui kristi
Iš mėlynųjų saulės aukštumų?
Ar grįžta ilgesy į gimtą lizdą
Apsukti platų ratą — paskui kristi?*

*Pro liūtis ir pro žiezulingus vėjus
Ir vėl linksni kalėmimai kvatos.
Nauja diena šypsisis praregėjus*

Poetas Venancijus Ališas (prel. Aleksandras Arminas) miręs š. m. birželio 6 d. Sao Paulo mieste, Brazilijoje. Buvo gimęs 1908 m. Lietuvoje. Kunigu įšventintas 1931 metais. Netrukus po to išvyko Brazilijon ir ten ligi mirties darbuosė lietuvių ir brazilų tarpe. Pirmoji jo poezijos knyga „Sao Bento varpai“ išleista Lietuvoje 1939 m. Brazilijoje išėjo dar du eilėraščių rinkiniai: „Pietų Kryžius“ (1948 m.) ir „Cascata cristalina“ (1953 m.). Klasikinės formos jo eilėraščiuose tėvynės nostalgija labai savitai pinasi su atogrąžų krašto egzotika. Paliko pluoštą dar niekur nepašaudintų kūrybos, kurios trejetą eilėraščių pateikiame čia ir mūsų skaitytojams.

*Be vakaro, be galo — nuolatos.
Pro liūtis ir pro žiezulingus vėjus
Nauja diena šypsisis praregėjus.*

BITELĖ

*Aplipusios auksu kojytės,
[lūžę stikliniai žvynai.
Sunku tikro kelio laikytis:
Aplipusios auksu kojytės,
Akis plaka vėjų sparnai.*

*Dūzgena linksma ir apsalus
Gėlių geltonoju krauju.
Kelionės dar tolimas galas.
Dūzgena linksma ir apsalus
Tai laime: ir savo ir — jų.*

*Troškimas širdy vienut vienas
Ir toks, kaip nektaras, saldus.
Pasisi ant sverdinčios pienės.
Troškimas širdy vienut vienas:
[ten, kur svajonių medus!*

*Parnešti tą saldžiąją naštą
Per ilgus laukų arimus.
Nors jėgos menkėdamos mažta, —
Parnešti tą saldžiąją naštą,
Parnešti greičiau į namus!*

Vasarvietės giesmė

AIROYZAS BARONAS

Jaunas kompozitorius Leonas Liepinis atvyko trim dienom į vasarvietę. Jis džiaugėsi, kad gali tris dienas ištrukti nuo motinos, kuri savo mielu įkyrumu jį tiesiog kankindavo, džiaugėsi ištrūkęs nuo tėvo, amžinai bėrskaitančio visus lietuviškus ir angliškų laikraščius ir nuolat svarstančio pasaulio poitiinę padėtį.

Liepinis dabar vienas šioje mažoje vasarvietėje. Jis sėdi mažoj svetainėj ant ežero kranto, tikriau beveik ant paties ežero, ir kai praplaukia motorinė valtis, girdėti vandens plakimasis į cemento pamatus.

Buvo dar ankstyvas rytas, virš vandens bėgo saulė, kitame ežero krante tupėjo maži berniukai ir nepaliaujamai mėtė meškeres į vandenį. Kartais ant valų galų suspurdėdavo saulėj savo sidabriniais žvynais maža žuvytė. Kartais berniukai jas mesdavo atgal, ir šviesus, sidabrinis lankas tekėdavo į vandenį, ir maži rutulėliai užklodavo tą mažytę sidabro žuvelę, neriančią gilyn nuo šio pikto pasaulio.

Leonas klausė paukščių ryktelejimų aplink miegančiuos medžius ir girdėjo, kaip

tankiai, lyg cemento pneumatini laužuvas, kala genys ir gerėjosi, pamatęs jį, vilkintį puošniais rūbais. Kartais užskrisdavo krankliai, ir ilgi jų sparnų šešėliai švystelėdavo pro didelius langus.

Svetainėj tebuvo tik keliems žmonėms susėsti bėras ir staliukas, prispaustas prie sienos, taip pat buvo krautuvėlė, į kurią atėdavo vasarotojai nusipirkti pieno, laikraščių ar vaisvandenių. Pusamžis vyras, atleisdamas pirkėjus, visiems rasdavo ko palinkėti, bet dažniausiai vėl grįždavo prie baro ir porai žmonių paduodamas alų ištardavo:

— Dar viena graži diena, — arba, — štai, dar du mėnesiai vasaros.

Kompozitorius nenorėjo kalbėtis. Jis žiūrėjo į ežerą, kartais sukulsdavo, kai toli pasigirdavo karuselės, kviečiančios į pramogą, muzikos garsas, kai praskrisdavo helikopteris, vežąs pasivilginti vasarotojus, o už kelių mylių, medžių, griovių ir siaurų plentų linijų buvo miestelis, kurio šaligatviais plūdo vasarotojų sriautas. O čia, pro šitos mažos svetainės langus buvo matyti ir girdėti ankstyvos vasaros džiaugsmas, lyrišką vasarvietės giesmę.

Kompozitoriui tepatiko tik moderni muzika, bet dabar jis jautė gamtos ir vasaros džiaugsmą liejantis visoje sieloje, jis dabar girdėjo bangos suteliuskavimą, kaip klasiškos muzikos tyliai perduodamą garsą. Dabar kompozitorius galvojo, kad ši vasarvietė, kad tas saulės ruožas, paukščių čirkstėjimas, genio kalimo ritmas, ir neištrūkstancios į lanką musės zirzimas, ir vandens teliuskavimas yra pagauančiai lyriškas. Liepinis jautė savo gyslose, savo širdyje skambančią ekspresyvią ir tačiau ramią muziką, vasarvietės ritmą ir jam dabar norėjosi viską užrašyti. Jis pasižymėjo keletą gaidų, vėliau galvojo viską atsimiti ir baigti namie.

Kompozitorius matė žėrinčios vidudienio jaunystės saulę, išsiliejusią pamiškėje, ežere ir laukuose, jos spindulėliai buvo melodingi, visa švytėjo ramia ir dinamiška šviesa, ir dabar Liepinis negalvojo apie modernią, sukrečiančią, išjudinančią ar išmušančią iš kasdienybės ir abejingumo muziką. Jis dabar buvo vasarvietėj ir jautė jos svajingą ritmą.

Augmenija kvėpėjo saldžiu kvapu, jis buvo pilnas mieguistumo, o tačiau kėlė gyvybingumą, debesų paklodėlės prabėgdavo, ir buvo kone jaučiamas švelnus jų šlamėjimas. Jį taip pat reikėjo įrašyti į vasarvietės giesmę, kaip ir po vėžio snapielo kyštelėjimo iš vandens maži burbuliavimai, ir vabzdžio išskėstais sparnais plevėnimas, staigiai prisiliečiančio vandens ir vėl šoktelėjančio į aukštį, ir vargano gluosnio plaukų šiuiravi-

mas ir tas sekundinis skaudžios tylos švilpesys. Reikėjo įrašyti ir tą gličiais žalsvumais aptekusių medžių sunkų alsavimą bei šnabždėjimą, kaip jie nudžiuvusiomis šakomis šaukė praėjusius metus, ir mažą bangelių atsimušinėjimą į krantą sidabro atsiminimais, ir drugio sparnų sklendimą. Jis viską sudėję į Vasarvietės giesmę.

Savininkas norėjo kalbėti. Jis padavė Liepiniui alų ir pasakė:

— Keisti žmonės. Suvažiuoja čia vasarą ir nieko nebesisaugo. Bet juk ir čia automobiliai važinėja, ir reikia laikytis judėjimo tvarkos, vasarvietėj gali išsėtis, bet važiuodamas mašina negali. Mes tai daug kartų kalbėjom ir laikraščiai rašė, bet kas čia tuos laikraščius skaito, o jei kas paskaitė, tas vėl greit užmiršta, nes čia reikia išsėtis.

Liepinis nenorėjo kalbėti, jis jautė skaidrios dienos džiaugsmą, jis bijojo būti trukdomas, jis norėjo išpausti tą jausmą taip giliai, kad jis nedingtų ir tik iš reikalo tepasakė:

— Aš į čia atvažiuoju dviračiu.

— Gerai, dar du mėnesiai vasaros, — pasakė šeiminkas atėjusiam kaimynui ir užsisakiusiam lengvo vyno stiklelį, — dar du mėnesiai vasaros.

Ežeru lekia motorlaivis. Jis ten labai triukšmingas. Liepinis dabar nekentė civilizacijos ir triukšmo, jis nenorėjo modernios muzikos, jį žavėjo vidudienio valanda, tyli ir gaivalinga. Virpėjo šiluma, ir ją buvo galima sekti saujomis. Jeigu jam likimo skir-

ta rašyti modernią muziką, jis ją rašys, bet šion Vasarvietės giesmės jis sudės ramos sušvelninto lapo vos girdimą judesį ir lengvutį, mėlyną padūmavimą virš vandens, ir anksti mirštančio lapo kritimą, ir tylos skambėjimą ir dainą. Liepinis jautė, kad jame dainuoja žemė ir upės, krūmų ir vabzdžių šlamės, ir bangos reti dūžtelėjimai, ir staiga iššokančios žuvies švelnus pliaukštelėjimas, ir lyriškas žuvėdros sparnų neregimas plevėnimas.

Kompozitorius pajuto, kad jis ilgiau negalės mintyse užrašinėti, jis turi skubiai vykti namo. Ten jis baigs tą giesmę, ji bus pirmasis toks kūrinys, ir jis pradžiugins nepatenkintą modernizmo motiną.

Liepinis buvo lengvai apsiirėngęs, trumpomis kelnėmis ir sportiniais baltinukais. Jis jautėsi jaunai, jis tikrai buvo jaunas, ir pakiliai jaunas. Saulėje prie medžio stovėjęs dviratis buvo labai įkaitęs, rankas degino vairas. Truputį paėjęs asfalto žvyruotu pakraščiu, Liepinis užsėdo ir stipriai mindamas didino greitį. Jis tebejautė jausmų antplūdį.

Staiga stabdomos automatinės stabdžių ir ratų žviegės. Iš siauro keluko į plentą įsuko blizgantis, juodas automobilis, ir kompozitorius perlėkė dviračio priekinį ratą ir, skriedamas lanku, trenkė vienaplauke galva į mašinos viršutinį rėmą. Neatgavęs sąmonės, po poros dienų jis mirė, nepabėgęs nuo savo modernaus kompozitoriaus likimo. Lyriškos ir svajingos Vasarvietės giesmės pabaiga buvo šurpių gaidų — plieno ir žmogaus susidūrimo žviegimas.

Tai vyras didžiųjų darbų ir rūpesčių

(Atkelta iš 3 psl.)

ti Kauną. Taip ir negalėjo vasarą išvažiuoti į Varnius, ar Palangą. Tik kai 1874 m. sunkiau susirgo, jis buvo išleistas užsienin gydytis.

Visą tą laiką Valančius turėjo daug rūpesčių, gindamas savo žmones ir kunigus nuo rusų priekabių ir spaudimo. Būdamas apskrities diplomatas, gerai pažindamas biurokratus, jis dažnai mokėdavo laimėti ar išsukti iš rusų užmačių.

Jau senas jis buvo, bet vis nesiliovė rašęs. 1872 metais jis davė "Antano Tretininko pasakojimus", o kitais metais parengė net tris knygas. Bet jo dienos nebuvo lengvos, nes jo darbus valdžia visaip varžė ir turėjo pasitenkinimo, matydama jį silpnėjant. Gubernatorius pranešė carui rašė apie Valančių: esą, pirma pavojingas ir galingas, dabar jau susenęs ir susilpnėjęs, gali būti laikomas nekenksmingu.

Taip netiesioginiu keliu rusų valdininkas carui pripažino Valančiaus galybę ir nuveiktus darbus, lygiai kaip ir didelį jo veiklumą.

Vis dėlto ir senatvėje Valančiaus dvasia buvo budri, gyva, drąsi ir šamojinga. "Antano Tretininko pasakojimuose", jau pasenusio vyskupo rašytuose, randame kai kurias iš linksmiausių jo kūrybos vietų.

Vysk. Motiejus Valančius mirė 1875 metais. Jo kūnas šiandien guli Kauno bazilikos rūsyje.

3. Valančiaus raštai

Vyskupas Motiejus Valančius yra gal vienas įtakingiausių mūsų rašytojų liaudies tarpe. Vargiai kieno raštai buvo taip skaitomi, kaip jo knygos. Kada kitų autorių veikalai kaledavo kartais net neišpaustuoti gamintojų troboje, jo "Vaikų knygelė" ar "Palangos Juzė" buvo apdriškė, taukuotais lapais nuo ilgo skaitymo ir vartymo. Jis pats numanė savo raštų populiarumą ir spausdino jų daug. Savo užrašuose jis pastebi apie "Vaikų knygelę": "Ta knygelė vaikams labai patiko".

Jo veikalus galima suskirstyti į tikiybinius, istorinius ir grožines literatūras. Esama taip pat tiek tiek politinio pobūdžio raštų, kuriuose duoda nurodymų ar kaip elgtis su rusais, ar kaip plauti blaivybę. Yra rinkėjų ir kiek tautosakos.

Kai kurie jo tikiybinių raštai

yra labai branginami literatūros istorikų, nes pasižymi gražiu stiliumi ir puikia kalba. Pirmoje vietoje čia statytini jo "Gyvenimai šventųjų Dievo". Valančius tuos gyvenimus rašė vaizdžiai ir prižarstė juose liaudies posakių. Kai kur visai pritaiko pasakų stiliu arba leidžia savo šventiesiems kalbėtis, kaip tikriems žemaičiams. Štai viena ištraukėlė: "Tarp kitų atėjęs prie šv. Jurgio Glicerijus, plikas labai artojas, ir sako: — Meldžiamasis Jurgeli, gelbėk mane! Vieną jautelį teturėjau ir tas padavė. Dabar neturiu nei kuo bearti nei kuo kita pirkti".

Tokiu stiliumi Valančius rašė apie savo šventuosius, tur būt, dėl to, kad jo skaitytojams būtų prieinamas artimas, savas. Antara vertus, jau pačioje jo prigimtyje glūdėjo savybė pasisakyti aiškiai ir vaizdžiai. "Žemaičių vyskupystė", Valančiaus knyga iš istorijos srities, nėra nustojęsi vertės ligi mūsų dienų. Joje randame daug žinių apie praeities gyvenimą, žmones ir papročius. Ir čia autorius kalba tuo savo tiesiu ir gyvu žodžiu, kuris charakteringas visiems jo raštams.

Grožinei literatūrai Valančius paliko keturis veikalus: "Vaikų knygelė", "Paugusių žmonių knygelė", "Palangos Juzė" ir "Antano Tretininko pasakojimus".

Jas rašydamas, jis neturėjo meninių tikslų. Jam daugiau rūpėjo gyvais gyvenimo pavyzdžiais žmones, pamokyti, įspėti, doran kelian užvesti, duoti jiems lėktūros. Bet to, kitur jam knietėjo gražia forma atžymėti žmonių papročius, įvairius jų apyvokos savybes. Šiam tikslui jis pasiskyrė "Palangos Juzė" ir apščiail vietas užleido kituose grožiniuose veikuose.

Kaip ten bebūtų su tomis Valančiaus didaktinėmis mintimis, jis iš savo prigimties turėjo nenusilepiamą pasakotojo ir stilisto dovaną: visa tai prasimuša, tiek religiniuose raštuose, tiek istorijoje, tiek ir pamokluose. Čia ar ten, jis yra vaizdas, stiprus ir puikiai sugebąs parinkti tinkamiausią žodį. Šiuo atžvilgiu jisai yra nepamainomas: Retas kuris lietuvių rašytojas moka taip ryškiai pritaikyti žodį, išrinkti tokius gyvus palyginimus, arba pasakius tiesiog traukte ištraukti iš spalvingiausio liaudies leksikono.

Tad Valančius yra vienas iš taikliausių mūsų stilistų, kalbos meistrų. Jis nėra stilistas ta imant-

ria modernia, per daug sąmoninga prasme, bet vargiai kuris gali šalia jo atsistoti sakinio natūralumu, tikslumu ir spalvingumu. Iš didelio savo žodyno visur jis moka ištraukti patį tinkamiausią ir tiesiausią žodį savo minčiai. Užtai nėra ko stebėtis, kad Valančiaus raštai yra vienas iš tų gilių šaltinių šios dienos lietuvių kalbininkams.

Būdamas drąsaus ir veiklaus būdo, Valančius tos energijos įnešė į savo apsakymus: jie yra praduodami tiesmukai, iš peties, be jokių vingių. Ką jis nori pasakyti, eina prie savo tikslo trumpiausiu ir aiškiausiu keliu. Be šio aiškumo ir minties bei vaizdo blaivumo, bene charakteringiausias bruožas jo apsakymams, o dažnai ir kitiems raštams, yra humoras. Jis tiesiog neiškenčia neįnešęs juoko, net ir į rimtus dalykus. Jo siela yra giedri, linksma ir veikli: to giedrumo ir juoko jis nesiskysti nė skaitytojui.

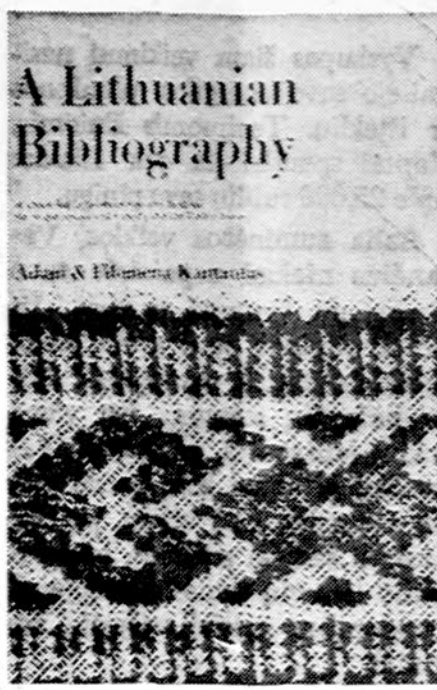
Kaip realistas, Valančius savo grožinėje literatūroje neprimanė nebūti dalyku. Teisybė, vietomis jis ima temų iš tų amžinai kelianjančių, universalių atsitikimų, kurie eina iš krašto į kraštą. Vienur kitur tiesiog pastebime perdirbtą pasakėčią. Bet didžioji Valančiaus grožinės literatūros dalis yra gryniausias ano meto lietuviškosios tikrovės audinys, paveikslas ir dokumentas. Tai žinių rinkinys, kaip gyvenimo, linksmos, buvo apgaudinėjami, kokius prietaus turėjo, kaip pėdėti ir kaip kalbėjosi žemaičiai reresi to amžiaus vidury. Ne visą praeities tikrovę Valančius paliečia, bet iš ano amžiaus buities aruoko jis mums žeria gausią saują. Tiesa, tiek susidomėjęs gyvenamomis aplinkybėmis lietuviu vidaus, jo sielos jis beveik neliečia. Prieš jį lietuviu sielon giliau buvo pažvelgęs Donelaičius, jo metu — Antanas Baranuskas, o po jo — naujoji rašytojų karta 19 amžiaus gale.

Ziūrint literatūros istorijos akimis, Valančius yra lietuvių grožinės prozos tėvas. Prieš jį buvo tik bandymai. Istorijės raštuose didelė stiliaus ir žodžio jėga parodė jo amžininkas ir draugas Simonas Daukantas. Bet apysaka, apsakymėliai, vaizdeliai ligi Valančiaus buvo retenybė lietuvių literatūroje. Taip Jis pirmas tvirtai žengė į grožinę prozą, ir kai kuriais atžvilgiais taip įspūdingai, kad po šiai dienai pasilieka ir vertingas ir įdomus, ir sunkiai pavejamas. Naujos rašytojų kartos literatūroje išryškino lietuvių tipą, surado daug meninių idėjų, stilistinių įvairių, suvedė mūsų poeziją ir prozą į draugę su pasauliniais meno reikšniais, davė garsių rašytojų, bet vienu atveju vyskupas Motiejus Valančius pasilieka lyg ir nepamainomas: tai žodžio tikslumu, aiškumu ir spalvingumu. O literatūros teorija tokius dalykus kaip tik priskiria prie gero stiliaus žymių. Štai kodėl ir šiandien galime Valančiaus grožinę prozą ne tik domėtis, bet ir žavėtis, nepaisant, kiek joje būtų didaktikos, pamokslų, moralų.

"Stilius tai patsai žmogus", pasakė prancūzas Buffon. Kai skaitome Valančiaus raštus, iš jų regime išsineriant patį jo asmenį — drąsaus žvilgsnio, stiprios valios, energinga, veiklu, tiesmuką ir visados giedrios dvasios, greitą šamojui ir juokui. Tai vyras didžiųjų darbų ir rūpesčių visos tautos šviesesne dalia, kovotojas ir nepailstantis statytojas, vienas iš gražiausių savo gimtosios žemės sūnų.

Jis buvo ganytojas, pažino savo avis ir buvo tikras jų piemuo. Jau mirdamas, savo testamenti-

Nauji leidiniai

A LITHUANIAN BIBLIOGRAPHY. A check-list of books and articles held by the major libraries of Canada and the United States, Adam & Filomena Kantautas. The University of Alberta Press. First published by The University of Alberta Press, Edmonton, Alberta Canada. 1975. Copyright 1975 The University of Alberta Press. ISBN 0-88864-010-2. Printed in Canada by Printing Services of The University of Alberta.

Tai ypatingos vertės ir reikšmės leidinys, didelio formato, 764 psl. Ir atsiradęs visai be mūsų pačių organizuotos iniciatyvos ir paramos, o pačios Kanados mokslo institucijų rūpesčių ir pinigais. Tai liudija, kad svetimiųjų lietuviškąją bibliografiją daugiau vertina, negu mes patys žinoma, didžiausi šio veikalo kreditorai tenka jo autoriams — Adamui ir Filomenai Kantautams, aukštojo mokslo laipsnius įsigijusiems dar Lietuvoje, o vėliau ir čia — Naujajame Pasaulyje. Šiuo metu Adomas Kantautas kaip tik dirba atsakingo bibliografo darbą Albertos universitete, Kanadoje.

Veikalo pirmuosius 39 puslapius užima įvadiniai skyriai: Foreword, Introduction, Acknowledgments, Analytic table of contents, Notes to the analytic table of contents, Abbreviations, List of symbols for Canadian and American libraries.

Toliau pati bibliografija skirstoma į šiuos skyrius: Bibliographic aids, General reference aids, General works, Serials, Earth sciences, The people, The state, Society, social structure and conditions, Economy, History, Philosophy, Religion, Culture.

Gale dar pridėta: Author index, Title index, List of serials consulted, with locations and holdings. Leidinyje pateikiami net 10,168 bibliografiniai vienetai, suminėti 3,587 autoriai. Knygos kaina \$10,00. Leidinys gaunamas ir "Drauge".

• Bronius Budriūnas, TU VILNIUJ PASLIK, VALDOVE. Kantata Gedimino sostinės 650 metų jubiliejui. Mišriam chorui, basbaritonui ir deklamatoriui. Libretas Kazio Bradūno. Kantatos parašymą ir išleidimą finansavo prelatas Juozas A. Karalius. Tiražas 1,000 egz. Leidinys 32 psl., kaina \$2,00. Leidinį platina Lietuvių katalikų religinė šalpa, 64-09 56th Road, Maspeth, N. Y. 11378. Spaudė lietuvių prancė-

nėję gromatoji jis kreipėsi į savo žmones, kalbėjo apie jų vargą, ydas ir kentėjimus, rodė jiems geresnį kelią ir teikė paguodos žodžius, kurie pasiekia ir mūsų širdis:

"Kentėkite visa, ką daleis Viešpats; nerūgokite ir žinokite, jogiai sulauksite gaidynės, kurioje praslinks persekiojimai ir vėl su džiaugsmu giedosite bažnyčiose žemaitiškai ir lietuviškai šventas giesmes..."

knyų spaustuvė, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N. Y. 11207.

• PASAULIO LIETUVIS, 1975 m. birželio mėn. Nr. 15. Leidžia Pasaulio Lietuvių Bendruomenės Valdyba. Redaguoja Stasys Barzdukas, 18308 Hiller Ave., Cleveland, Ohio 44119. Administruoja Stasys Džiugas, 7240 S. Mozart St., Chicago, Ill. 60629. Prenumerata metams \$3. Atidžiai redaguojamas ir gražiai puslapiuose tvarkomas visuomeninės ir kultūrinės minties bei konkrečios veiklos bendruomeninis leidinys.

• MUZIKOS ŽINIOS, 1975 m. sausio - birželio mėn. Nr. 1-2. Leidžia Amerikos Lietuvių vargonininkų - muzikų sąjunga. Redaguoja Algirdas Kačanauskas, 227 N. 7th St., Brooklyn, N. Y. 11211. Administruoja Ona Zubavičienė, 6 Oak St., Clark, N. J. 07202. Žurnalas išeina 4 kartus per metus, prenumerata \$5,00. Žurnalo viršelis papuoštas M. K. Čiurlionio nuotrauka. Pirmieji naujo numerio puslapiai ir skirti Čiurlionio 100 metų gimimo sukakčiai. Prisimenamas taipgi muzikas Vincas Mamaitis ir muzikos bei muzikų vaidmuo naujosios liturgijos rėmuose. Vladas Jakubėnas rašo apie muzikos kritiką ir recenzijas — žiupsnis minčių, atsiminimų bei patarimų. Duodama plati muzikinio gyvenimo kronika. Žurnalas iliustruotas nuotraukomis.

• MCSU SPARNAI, 1975 m. birželio mėn. Nr. 38. Lietuvių evangelikų reformų žurnalas. Leidžia Lietuvos Evangelikų reformų kolegija. Redaguoja J. Kūbas Kregždė, 2439 W. 51st St., Chicago, Ill. 60632. Administruoja Jonas Palšis, 5718 S. Richmond St., Ill. 60629. Kaina — auka.

Žurnale daug religinio pobūdžio straipsnių, kuriuose atsispindi lietuvių evangelikų reformų praeitis ir dabarties rūpesčiai. Puslapiuose taipgi daug Dagio skulptūrų ir eilėraščių. Gausi įvairios veiklos kronika, iliustruota nuotraukomis.

• SKAUTŲ AIDAS, 1975 m. birželio mėn. Leidžia LSS Tarybos Pirmija. Redaguoja A. Na-

M. K. Čiurlionis (1875-1911)

Panas ir švilpiniuojantis piemenukas (Žiūr. kultūrinė kronika)

POKALBIS SU SIMU KUDIRKA

(Atkelta iš 2 psl.)

Ką darė Maskva 1940, ką daro iki pat šių dienų su pavergtųjų tautų žmonėmis? Jos imperijos nepamilusius kleimavo "bandito", "buožės" ar "anti" vardu, ir 10, 15 ar 25 metams atidarė tarybinio pragaro duris — Vorkuton, Inton, Magdanan, Norilskan. Suslovo padliauzius, kaip Paleckį, Sumauską, apdo-

vanojo ordinais. Dar kitus apginklavo, pavadino "liaudies gynėjais" ir pasiuntė gaudyti ir žudyti savo brolius. Maskva iš kailio nėrėsi Lietuvoje sukelti ar bent suvaidinti tarpusavyje pilietinį karą, kad galėtų klasifikuoti Lietuvos užgrobtimą ir kad jos valdžia užgrobtam krašte susikurtų sau kokią nors, kad ir kaip skurdžią vietinę atramą ar nors vietinę priedangą. Visos imperijos stengiasi skaldyti ir valdyti.

(Bus daugiau)

mikienė, 6041 S. Fairfield Ave., Chicago, Ill. 60629. Administruoja A. Orentas, 6842 S. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60629. Metinė prenumerata \$5,00. garbės prenumerata \$10,00, leidėjo prenumerata \$25,00.

Gausiai iliustruotas skautiškosios veiklos žurnalas. Nemažai skaitinių yra įdomūs visiems.

• LIETUVIŲ SPAUDOS CENTRAS, Nr. 1. Informacija.

Tai Jono Enskaičio rūpesčiu paruoštas 8 psl. leidinėlis, iš kurio sužinome apie egzistuojantį Lithuaniae Graphichs — Lietuvių spaudos centrą, 311 Barton St. E., Hamilton, Ont., Canada. Centras teikia ir pardavinėja ne tik kitų išleistas knygas, bet ir pats ryžtasi jas leisti. Tokių, 1975 metais išleidiama, šiame leidinyje jau suminėtos septynios.

Philomena sako:

- KAS NETAUPO ATEICIAI, TAS NESIRUOŠIA ŠVIESESNIAM IR TINKAMESNIAM GYVENIMUL.

CHICAGO SAVINGS MOKA ANT PAPERSTŲ KNYGUCIŲ 5.25%
\$1,000 įdėtas vieniems metams duos 6.5%
\$1,000 įdėti 4 metams duos 7.5%
\$1,000 įdėti 6 metams duos 7.75%

Nuošimčiai priskaitomi kas dieną, išmokami kas trys mėnesiai. Kiekvienas taupytojas yra apdraustas iki \$40,000 per Federalinės Valdžios Apdraudą F. S. L. I. C.

CHICAGO

savings and loan association

6245 south western avenue 476-7575

ISIGYKITE PATVARIĄ IR EKONOMIŠKĄ SUSISIEKIMUI PRIEMONĘ

Mes stengiamės duoti lietuviams geriausią patarnavimą ir geriausias pirkimo sąlygas.

CHRYSLER CORDOBA
1975 m. Sportinis, ekonomiškas
2 durų Hardtop
Nuo \$4,475.00

PLYMOUTH VALLANT — 2 durų ar 4 Hardtop, 6 cilindrių iki 25 mylių galiono

Turime jaunuoliams mašiny: Cadillac, Buick, Pontiac, Oldsmobile ir kitų, taipgi importuotų. Įvairių kainų. Pradedant nuo \$50.00. Mūsų dirbtuvėse prityrę mechanikai patarsys karoseriją (Body), sparus (Fenders) ir sureguliuos motorą.

BALZEKAS MOTORS, 4030 S. Archer V17-1515
Serasntas automobilių pardavėjas Chicagoje, gerbiamas vntė 50 metų.

Kultūrinė kronika

M. K. ČIURLIONIO MONOGRAFIJA IŠLEIDZIAMA VOKIETIJOJE.

Seniai pasaulyje plačiai žinoma dailės knygų leidykla "VEB Verlag der Kunst" Dresdeno. Rytų Vokietijoje, š. m. spalio mėn. namo išleis M. K. Čiurlionio 100 metų gimimo sukakties proga išleisti ketinami dailininko kūrybos monografija, jo kūrinių reprodukcijų albumas. Monografijos teksto autorius yra Gytis Vaitkūnas. Monografijos tekstą iš lietuvių kalbos į vokiečių išvertė Edmund Danner. Leidinys bus 23,7 cm x 27 cm formato, apie 300 puslapių. Monografijos bus sudėta apie 200 Čiurlionio reprodukcijų, iš kurių 53 spalvotos. Leidinys kainuos apie 29 dolerius.

Leidyklos 1975 metų perspektyviniame kataloge mūsų Čiurlioniu jau iš anksto tenka išskirti vieta. Prie monografijos aprašo visą gretimą puslapių užima spalvota Čiurlionio paveikslas "Panis ir švilpynė grojantis piemenulis" reprodukcija. Viso katalogo ketvirtasis viršelis puslapis taipgi papuoštas Čiurlionio reprodukcija "Miestas II".

Katalogo tekste, be kita ko, pažymima, kad M. K. Čiurlionis yra žymus savo epochos dailininkas ir kompozitorius. Užsimeramos įvairios tezės, keliamos jo kūrybos nagrinėtojų. Primenama, kad išleidiama monografija norima M. K. Čiurlionio įvesti į meno istoriją, nes dailininkas esąs moderniojo meno

rafinė asmenybė, pats būdamas nepaprastas žmogus.

PROF. CEPINSKI PRĪMENANT

Buvęs Vytauto D. universiteto rektorius Lietuvos švietimo ministeris fizikas, pedagogas visuomenininkas prof. Vincas Čepiukas yra miręs 1940 m. rugpj. 22 d. Siemet sueina 35 m. nuo jo mirties. Savo giliu mokslingumu, plačia tolerancia buvo susilaukęs didelio prielankumo Lietuvoje.

SV. RASTO MOKSLININKŲ SUVAŽIAVIMAS

JAV katalikų bibliinės sąjungos suvažiavimas įvyks rugpj. 18-21 d. Denvery.

A. KURAUŠKO STRAIPSNIO PATIKSLINIMAS

Liepos mėn. 3 dienos "Draugo" kultūriniam priede atspausdintame Algirdo Kurauško straipsnyje "Dailės kūrinių elementai ir prietarai", tekstą renkant, įsivėlė netikslumas. Straipsnio tęsinyje, 4 puslapyje, trečio skyrelio pirmasis sakinytis turi būti toks:

"Jau 19 amž. gale Christian von Ehrenfels savo veikalė "Gesamtqualitaeten" pastebėjo, kad, jei dvylikla klausytojų klausytų tik paskirą vieną toną iš dvylikatones gamos, tai jų, tų klausytojų, patyrimo suma būtų skirtinga nuo tokio klausytojo, kuris būtų išklausęs išsą melodiją".

Patikslinta frazė čia atspausdinta juodesniu šriftu.

Eleonora Marčiulionienė. Dailininkės darbų paroda liepos 27 d. įvyks seselių sodyboje, Putnam, Conn., ten įvykstantis lietuvių susitikimo šventės proga.

MUZIKAS BALYS PAKŠTAS SUKAKTUVININKAS

Chicago lietuviai, pažįstantys gyvą ir visur aktyviai dalyvaujantį muz. Balį Pakštą, vargu patikės, kad šimet liepos 20 d. jam sukanka 70 metų. B. Pakštas gimė 1905 m. liepos 20 d. Krasnojarske, Sibire. Grįžęs į Lietuvą, 1934 - 39 m. lankė Klaipeidos ir 1941 - 44 Vilniaus muzikos mokyklas. Pats gi nuo 1926 m. turėjo pramoginės muzikos orkestrą. Panašų orkestrą ir dabar turi Chicagoje. Muz. Pakštas 1941 m. buvo paskirtas Vilniaus filharmonijos laudies ansamblio koncertmeisteriu. Vokietiams ansamblių likvidavus, dirbo filharmonijos orkestre, Vilniaus operos chore. 1944 m. buvo vokiečių išvežtas Norvegijon, kurią vokiečiai buvo okupavę, ir čia Svelviko stovykloj suorganizavo vyrų chorą ir orkestrėlį. Atykęs į Vokietiją, 1945 - 49 m. buvo Wiesbadeno, vėliau Seligenstadto lietuvių tautinio ansamblio muzikos vadovas, surengė daug įvairių koncertų. 1949 m. su savo išaugintu orkestru atvyko į Daytoną ir po metų persikėlė Chicago. Iš orkestro pelno paskyrė LRD premijai 500 dol. 1953 m. suorganizavo Chicago lietuvių moksleivių tautinį ansamblių, susidantį iš 150 dalyvių, buvo dirigentas ir meno vadovas.

Muz. B. Pakštas, kurio dėdė yra a. a. prof. Kazys Pakštas, talkininkavo Dainavos ansambliui ir įvairiems kitiems dainos vienietams, dirba įvairiose komisijose, aktyviai dalyvauja muzikos ir visuomeniniame gyvenime. Turėdamas savo salę, turi ir savo orkestrą ir jo salę populiarų kaip tik dėl to orkestro. Yra išobulines Sekminių ragelį; be ragelio, groja smuiku ir saksofonu. Yra sukūręs ir įrašęs į juosta, Sekminių rageliu pasinaudodamas, liaudies motyvas Raudą, kuri labai dažnai grojama įvairiomis susikaupimo reikalaujančiomis progomis.

Veiklus ir aktyvus sukaktuvinininkas, dažnai kartu su dukra Emilija talkininkauja, atliekant įvairias programas. Praėjusio sezono metu tokių pasirodymų turėjo bent keletą.

Jubiliatui Linkėtina ir toliau tokio pat visuomeninio aktyvumo, dalyvaujant mūsų muzikiniam gyvenime, vadovaujant orkestrui ir savo pramoginiu orkestru ir toliau gražiai nutiekiant dažnai jo sale besinaudojančius svečius. Chicago muzikinį gyvenimą be muz. B. Pakšto būtų liūdnesnis ir tuštesnis. Todėl Ilgiausių metų!

Dėl savo vulgarios kalbos, dėl moterų, kurių dieta yra vyrų keitimas, kaip pirštinių numetimas, dėl viso iškūto — filmas tikrai ne vaikams ir ne jaunuoliams. O vis dėlto noriai ieškoti ir surasti moralą — kurio rašytoja gal ir nemanė pinti. Kai redaktorė išmetama iš savo pozicijos, kai jaunuolė January pameta tėvo amžius vedusį "mylimąjį", užkliūva mintis, o gal ir tos visos ydos, nedorybės pasmerkiamos?

Muz. Balyš Pakštas. Nuotr. P. Maletos

Ant stačios nuoskardumos, visų nuoskardumų stačiausios, kur Alytupis į Nemuna teką, skardžiais iš toli atvingiuoja, stovėjo, gal du ar tris šimtus metų raudonavo, mūriniai Simtalangiai Dievo namai — šventų Jurgio bažnyčia. Dviem aukštais bokštais ji dangų rėmė, už devynių mylių stūksojo, už plačių girių goravo, it švyturiu, kuorais pro medžių tankumynus, švietė pro tamsius rakstumynus, užklydusiam keleiviui kelią rodydami, į pyli vėsdami".

Galima pagirti autorių tik tiek, kad jis sugebėjo parinkti labai įmantrius žodžius. Tačiau neišlaikė saiko. Tiesiog persistengė. Jo pastraipa yra dirbtinė, grieždiška, nedaininga. Bent man taip atrodo.

Sintaksė irgi šlubuoja. Antrame sakinyje būdo aplinkybės pusedalyviai "rodydami... vėsdami" aiškiai nesiderina su veikniu "ji" (bažnyčia). Turėtų būti "rodydami... vėsdami".

Neseniai teko klausytis septyniolikmetės solistės Anitos Pakalniškytės recitalio. Smagus balselis, pagaunantis savo jaunatvišku gyvastingumu. Tiesiog

Norom nenorom

DAR NIEKAS NEMIRĖ NUO LIAUPSIŲ

Tai tiesa — dar niekas nemirė nuo komplimentų. Priešingai, palankūs žodžiai daug kam pataisė savijautę, pagerino kraujo apytaką, iškėpė norą gyventi ir kurti.

Zinoma, viskas gerai su saiku ir savo laiku. Deja, dažnai užsimiršame. Anot Valančiaus, lyg stipria taboka užduoti įsivaroje ir tokias liaupses, nuo kurių ir pačiam giriamam asmeniui pasidaro nepatogu. O pašaliečiui klausytojui — net graudu.

Štai radijo valandėlės programoje kalbinamas naujos knygos autorius Jautrioji pranešėja, apibūdinama jo literatūrinis nuopelnas, pavadina jį ne vien rašytoju, ne vien keturių knygų kūrėju, bet tiesiog nepaprastu rašytoju — rašytoju laureatu. Ir pašnekesys vyksta tokiu pakiliu tonu, lyg būtų šnekinamas pats Martynas Mažvydas.

Gerbiu minėto radijo pranešėją dėl jos malonaus lietuviško tembro. Gerbiu ir knygos autorių dėl nuosirdaus patriotiškumo. Čia vertingi žmonės. Tačiau labai abejoju, ar laureato laurai, nusikinti kelių novelių varžybose, yra jau tokie nepaprasti.

Taip spręsti mane verčia tos pačios knygos (į romaną išplėtos novelės) tekstas. Užsimušdamas ieškau ypatingo rašytojiškumo, — ir nerandu. Kas blogiausia, stilius yra visai netaišytas. Kalbos grubumai iškyla jau pradiniuose poringėje — savotiškoje viso veikalio idealyje uvertūroje. Čia autorius, suprantama, rašo nusizūrijęs į Vinco Krėvės padavimus. Cituoju:

"Ant stačios nuoskardumos, visų nuoskardumų stačiausios, kur Alytupis į Nemuna teką, skardžiais iš toli atvingiuoja, stovėjo, gal du ar tris šimtus metų raudonavo, mūriniai Simtalangiai Dievo namai — šventų Jurgio bažnyčia. Dviem aukštais bokštais ji dangų rėmė, už devynių mylių stūksojo, už plačių girių goravo, it švyturiu, kuorais pro medžių tankumynus, švietė pro tamsius rakstumynus, užklydusiam keleiviui kelią rodydami, į pyli vėsdami".

Galima pagirti autorių tik tiek, kad jis sugebėjo parinkti labai įmantrius žodžius. Tačiau neišlaikė saiko. Tiesiog persistengė. Jo pastraipa yra dirbtinė, grieždiška, nedaininga. Bent man taip atrodo.

Sintaksė irgi šlubuoja. Antrame sakinyje būdo aplinkybės pusedalyviai "rodydami... vėsdami" aiškiai nesiderina su veikniu "ji" (bažnyčia). Turėtų būti "rodydami... vėsdami".

Neseniai teko klausytis septyniolikmetės solistės Anitos Pakalniškytės recitalio. Smagus balselis, pagaunantis savo jaunatvišku gyvastingumu. Tiesiog

WAGNER and SONS

TYPEWRITERS, ADDING MACHINES AND CHECKWRITERS NAUJOS — NAUDOTOS Nuomoja, Parduoda, Taiso Virš 50 metų patikimas jums patarnavimas 5610 S. Pulaski Rd., Chicago Phone — 581-4111

Anatolijus Kairys

KARONA

Istorinė trilogija Mindaugo epocha

Tanka vaidinti, skaityti ir deklamuoti mokyklose, susirinkimuose, parengimuose, minėjimuose. Viso trilogijoje yra 9 veiksmų, 27 pavėksniai, prologas ir epilogas, 329 pusl., kietas viršelis su aplanku didelio formato, gražiai išleista. Tai vertinga dovana atostogų, mokslo baigimo ar bet kuria kita proga.

Kaina \$6.50 įskaitant ir persiuntimą. Užsakyti —

L. DIALOGAS, 4304 West 55th St., Chicago, Ill. 60632

MARQUETTE PHOTO SUPPLY

REIKMENYS FOTOGRAFAMS IR MĖGEJAMS

Daug sutaupysite pirkdami šia įvairių firmų foto aparatų bei jų reikmenis. Pasinaudokite patogiu planu atidant pasirinktus reikmenis ypatingai progal. Pilnai užbaigtu foto nuotraukų aptarnavimas. Atidaryta pirmą ir ketvirtą vakarais iki 9 val.

3314 West 63rd Street Tel. Prospect 6-8998 Chicago, Illinois, 60629

Pr. V.

A. TVERAS LAIKRODŽIAI IR BRANGENYBĖS

Pardavimas ir taisymas 2046 W. 69th Street Tel. RE 7-1941

Papročių ir pažiūrų paminklai yra pastovesni už medžiagines iškasenas. Tai suprato Ovidijus. Ši tiesa ypač galioja pasakoms. Jose yra galimi nemažiau sėkmingi kasinėjimai, negu žemėje.

Vytauto Bagdanavičiaus KULTURIKOS GELMES PASAKOSE II knyga

yra nuotykinga ekspedicija į pristoriją. 357 psl. Kaina 5 dol. Knyga gaunama Drauge ir pas platintojus. Liet. Knygos klubo nariams trečdaliu pigiau.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

B. R. PIETKIEWICZ, Prez. 2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083 PLENTY OF FREE PARKING SPACE

VALANDOS: SEKTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. r. r. iki 5 v. vak. PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 5 v. v.

7 1/4% Mokamas už 6 m. Minimum \$1,000 6 1/2% Mokamas už 1 m. Minimum \$1,000 5 1/4% Mokamas už investavimo sąskaitas

FNIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PĖLNO NUODIDIMUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

Filmų įvairumai

STASĖ SEMENIENĖ

Biaurių sielų gražuoliai

Jacqueline Susannos akipilėsiškas "best-seller" "ONCE IS NOT ENOUGH", kuris ištyrinėjo tarp tautinio "išrinktųjų" ratelio visus "meilės" užkampius, tamsiausias alėjas ir pražiūngas duobes. dabar pasirodė ekrane. Kaip buvo beprasmiški ir menkaverčiai anksči vėžiū mirusios (48-49 m.) autorės "best-selleriai" (Valley of the Dolls, Love Machine ir kit.) taip ir šis filmas apie Hollywoodo erotinį išdykavimą. Ieška be išraiškos: nors ir prigrūstas pilnas žvaigždžių (Kirk Douglas, David Janssen, Alexis Smith, Melina Mercouri, George Hamilton, Brenda Vaccaro, Gary Conway).

Vienintelis patrauklumas šioje tuščioje mirštinėje bus puikūs šveicarijos, Ispanijos (Marrabellos) ir kiti vaizdai.

Stebėti šį filmą yra beveik toks pat jausmas, kaip dirštelti į "pletikų" skyr. laikraštį, kuriam smulkiausiai aprašoma ku išdykaujanči, puotaujanči diduomenė vilkėjo, ką valgė ir gėrė ir kokį nesąmonį

ar išdaigų prikrėtė. Žodžiu, tai santrauka visko apie gražios išvaizdos besielius turtuolius.

Brenda Vaccaro yra ambicingoji feminisčių žurnalo redaktorė, kurios žodžiai nešvarūs, kaip srutos. Ji pakėlė savo negražią išvaizdą ir kūrė operacijos būdą, o karjeros sėkma, visai nemokėdama rašyti, savo moteriškais sugebėjimais.

Kirk Douglas, nusileidusios žvaigždės garsusis filmų statytojas, pasididuoja už trejetą milijonų, vėsdamas penktą pasaulį turtingiausią moterį (Alexis Smith). Gi toji "draugauja" su Greta Garbo tino garsia atsiskyrėle — pensijon išėjusia ekrano deive Karla (Melina Mercouri).

Absurdiškas, bet gal ne toks jau ilykštus yra astronauto įvedimas. Melancholiškai nusiteikęs, jis miega paplūdimy, kad "surasyt save". Žmonai iš šeimos židinio ji išmetus.

Girtuoklio, besikeikiančio, kumštį pamėgusio Pulitzer premijos rašytojo rolėje David Janssen išgyvena per anksti susenusio vyro tragediją.

Nuo 1914 Metų

Midland Savings aptarnauja taupymo ir namų paskolų reikalais visus mūsų apylinkes. Dėkojame Jums už mums parodytą pasitikėjimą. Mes norėtum būti Jums naudingi ir etetyje.

Sąskaitos apdraustos iki \$40,000.00

MIDLAND SAVINGS

AND LOAN ASSOCIATION
4040 ARCHER AVENUE
CHICAGO, ILLINOIS 60632
PHONE: 254-4470

5 1/4% All accounts compounded daily — Passbook Savings paid quarterly.

7 1/2% 4 Years Savings Certificates Minimum \$5,000.

SUSITIKIMAS SU BARITONU KAZIU JAKUČIU

Naujoj plokštelėj galima pasiklausyti "Kazio Jakučio — mūsų jaunosios kartos dainininkų atstovą... Žavų aktorių", atiduodantis "duoklę operinio dainininko menui" (J. Gliuda).

Jo plokštelėje išgirsite 9 lietuviškas dainas ir 5 arijas. Dainų ir arijų žodžiai surašyti atskirai.

Pasidžiaugkite šio gryno aktorius dainavimu, įsigydami šią naująją plokštelę dienraščio „Draugo“ administracijoje, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629. Kaina \$6.00

Pridėkite 50 centų persiuntimui, o Illinois gyventojai mokesčius.

CRANE SAVINGS AND LOAN ASSOCIATION

B. R. PIETKIEWICZ, Prez.
2555 West 47th Street Tel. LA 3-1083
PLENTY OF FREE PARKING SPACE

VALANDOS: SEKTAD. 9 v. r. iki 12 v. d. — Trečiad. uždaryta ANTRAD. ir PENKTAD. — 9 v. r. r. iki 5 v. vak. PIRMAD. ir KETVIRTAD. — 9 v. r. iki 5 v. v.

7 1/4% Mokamas už 6 m. Minimum \$1,000 6 1/2% Mokamas už 1 m. Minimum \$1,000 5 1/4% Mokamas už investavimo sąskaitas

FNIGAI ĮNEŠTI IKI 15 D. PĖLNO NUODIDIMUS NUO 1 D. Dividendai mokami kas 3 mėnesiai.

RED. EMILJA PAKŠTAITĖ, 2801 W. 38TH ST., CHICAGO, ILL. 60652. Tel. (312) 927-3090

KĄ TU GALI JIEMS DUOTI?

Būti lietuviu išėivijoje nėra lengva. Išeivio pareigos ir darbai veikiam lietuviui užima nemažai laiko. Lietuvis, net nesiveržias į veiklą, turi tam tikrų pareigų lietuvių visuomenei (pvz. dalyvauti minėjimuose, eiti į lietuviškas pamaldas, finansiskai paremti įvairius fondus), kurių paprastas amerikietis neturi.

Ši problema ypač išryškėja jaunime. Šeštadieniais lietuvis jaunuolis ne visada gali lošti tinklinį arba žiūrėti sporto rungtynių, nes jis dažniausiai lanko lituanistinę mokyklą. Be to, jis turi paruošti namų darbus, skaityti lietuviškas knygas bei spaudą. Namuose ir su draugais jis kalba lietuviškai, nors jam ir lengviau kalbėti angliškai. Dažnai, tėvų paraginami, jie įstoja į kokią nors lietuvišką jaunimo org. (pvz. skautus arba ateitininkus). Šios organizacijos jaunuoliui gali atrodyti nuobodžios ir neįdomios.

Taigi, atsivėlgiant į laiką, darba ir pinigūs, lengviau būti "tipišku amerikiečiu", nei "tipišku lietuviu". Jaunas vaikas, matydamas mažiau pareigomis apkrautus draugus amerikiečius klausia tėvelių: "O ką aš gausiu iš lietuviškumo?" Dažniausiai tėveliai atsako, kad lietuvių kalba yra graži, kad ji bus naudinga, ypač studijuojant universitete, kad lietuvių tauta buvo galinga ir didelė, ir jis turėtų tuo didžiuliu ir t. t. ir t. t. Mažam vaikui to dažnai užtenka.

Augant ir bręstant, lietuviškos problemos darosi didesnės ir svarbesnės. Jaunuolio pasaulis prasiplečia. Lietuvių visuomenėje, jo socialinio bendravimo pasirinkimai yra nepaprastai riboti, ypač palyginant su socialiniais pasirinkimais Amerikos visuomenėje. Berniukui gali patikti mergaitės su tam tikromis savybėmis: aukštos, blondinės su žaliomis akimis ir kurios mėgsta lošti tenisą ir tinklinį, tik lietuviškoji visuomenė gali nebūti nei vienos tokios merginos, o amerikiečių begalės. Tėveliai spaudžia vaikus, kad jie draugautų su lietuviškais, ir kad jie vestuovoms rinktųsi tik lietuvių. Jaunuolis nori pasirinkti, bet lietuviškumas jį pasirinkimus apriboja.

Ir jaunuolis vis klausia tėvų — "O ką aš gausiu iš lietuviškumo?" Ir tėveliai dar vis atsako: "Lietuvių kalba yra graži, ji naudinga lingvistikoje, lietuvių tauta buvo galinga, o lietuviškas yra nepaprastai gražuolis". Tokie atsakymai kenkia išėivijos lietuviams.

Prezidentas Kennedy kartą sakė: "Ask not what your country can do for you. Ask what you can do for your country". Šis išsireiškimas turėtų būti kiekvieno lietuviško jaunuolio šūkis.

"Ką aš gaunu iš lietuviškumo?" Lietuviškumas pareikalauja nemažai darbo, gali ir socialiniai nukentėti. Tu sėdėsi ir

rašysi telegramas ir laiškus prezidento dvylikitai sekretorei, kai tuo metu tavo draugai eis mokyklą, buriuoti ir pan. Tu duosi dolerį, dešimt, dvidešimt lietuviškiems reikalams paremti, o būtum galėjęs už tuos pinigus pirkti "8-Track stereo", naują televiziją, dviratį arba naują švarką. Tu vaikščiosi gatvėmis su petičija, prašydamas parašyti kad padėtum Lietuvai. Jeigu esi studentas, prarasi daug laiko, gal nukentėsi studijos. Užtaigęs savo lietuvišką darbėlį, ne kartą susilauksi ir kritikos.

Jeigu užaugęs jaunuolis tik pragmatiskai klausia, "ką tai man gali duoti, ką aš gausiu iš to darbo, ką gausiu iš tos visuomenės?", tai jis nėra pilnas žmogus, pilnas krikščionis. Lietuvių jaunimas, užaugęs Amerikoje, ieško idėjinio tikslo, kuriam jie galėtų atiduoti savo entuziazmą ir prakaitą. Perteitoje dekadėje Amerikos jaunuomenė sukilo prieš Vietnamo karą, už negrų teises, prieš "materializmą" ir už švaresnę gamtą. Daug lietuviško jaunimo entuziasmingai tam pritarė. Galia, kad dalis jų nerado reikalo kovoti ir už tas teises, dėl kurių kiti nekovoja — už lietuvių tautos teises. Tuo metu, kai jie žygiavo Alabamo-

Linas Kojelis, 19 m. amžiaus studentas iš Santa Monica Kalifornijos, išrinktas III PLJK atstovu. Studijuoja istoriją ir ekonomijos mokslus UCLA universitete. Veiklus ateitininkas, LB darbuotojas, reikiąsi respublikonų veikloje, UCLA universiteto lietuvių klubo steigėjas ir pirmininkas.

je, Lietuvoje augo jauna karta, kuri irgi kovojo už aukštesnius — religines ir politines laisves.

Jeigu aš sutikčiau draugą ir jis klausytų — "Ką aš iš to gausiu?", aš jam atsakytčiau, kad Lietuvoje fiziškai, moraliniai, religiniai ir ekonomiškai kenčia trys milijonai žmonių. Ką tu gali jiems duoti?

Linas Kojelis

JAV LIETUVIŲ JAUNIMO ATSTOVAI KONGRESE

Gegužės mėnesio pradžioje įvyko JAV atstovų rinkimai į Pasaulio lietuvių jaunimo trečiąjį kongresą. Štai rinkimų rezultatai: New Yorko apygardai atstovauja Marytė Matulaitytė, Vytautas Radzivanas ir Birutė Radzivanienė. Connecticut apygardai atstovauja Sigitą Banevičiūtę, Ramunę Bernotaitę ir Liucija Zdanytė. Bostono apygardai atstovauja Nijolę Ivaškaitę, Eduardas Meilus, Rima Patašytė ir Dalius Vasys. Pietryčių apygardai atstovauja Marytė Dambriūnaitė, Aldona Drazdytė. Ohio apygardai atstovauja Vida Gaižytę, Jurgis Joga, Viktorė Lenkauskaitė, Ugnelė Stasaitė ir Algis Silėnas. Michigano apygardai atstovauja Daina Astašaitytė, Rūta Ilginytė,

Rita Matveikaitė, Viktoras Navyskas, Kristina Sabalytė ir Eglė Turaitė. Vidurio Vakarų apygardai atstovauja Indrė Baužaitė, Rimas Baužys, Rimantas Genčius, Jonas Juozevičius, Petras Kisielius, Jolita Kisieliūtė, Vitas Lukas, Rūta Nainytė, Alė Pabedinskaitė, Emilija Pakštaitė, Pranas Pranckevičius, Rasa Šoliūnaitė, Loretta Stončiūtė ir Algis Tamošiūnas. Omaha apylinkėje neatsirado norinčio kandidatuoti. JAV Lietuvių Jaunimo Sąjungos valdyba skirs asmenį tai vietai užpildyti. Vakarų apygardai atstovauja Irena Grakauskaitė, Linas Kojelis, Vincas Skirius ir Irena Zukaitė. Platesnės informacijos apie JAV atstovus į III PLJK bus skelbiamos ateityje.

Trečiojo pasaulio lietuvių jaunimo kongreso darbuotojai Melbourne, Australijoje. Iš kairės į dešinę: Birutė Prašmutaitė, Vytautas Juška, Linas Prašmutas, Zita Prašmutaitė, km. Daukyns, Ramutė Juškaitė, Gintas Samulis, Aldona Juškaitė, Ricardas Steponavičius.

JAUNIMO VEIKLA

• JAV Lietuvių jaunimo sąjungos valdyba ruošia lenktynes — "road rally", liepos mėn. 26 d. iš Chicago į Union Pier, Mich. Pradžią 10:00 val ryto iš Jaunimo centro. Registracijos mokesčiai — \$5.00. Laimėtojams bus skiriamos premijos. Dėl platesnių informacijų kreiptis: PLJS Ryšių centras, 2422 West Marquette Road. Telefonas 476-0601.

• Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo antroji lituanistinų studijų stovykla bus š. m. rugpjūčio mėn. 11 - 22 d. Stovykla taikoma studentams, kurie nori pasigilinti lituanistikoje. Visi kviečiami pasinaudoti šia neeiline proga. Bus dėstomi šie kursai: lietuvių kalbos rašyba — kompozicija, lietuvių kalbos kirčių mokslas, lietuvių kalbos linksnų mokslas, lietuvių literatūra, Lietuvos istorija. Stovyklos kaina \$95.00. Kent State universitetas siūlo universitetinius užskaitus, sumokėjus papildomą mokesį. Studentai užpildo raginami registruotis užskaitams. Jei šiais metais nebus patankamai susidomėjimo, tas patarnavimas nebus tęsiamas kitis metais. Dėl platesnių informacijų ir registracijos blankų kreiptis:

PLJS Ryšių Centras
2422 West Marquette Road
Chicago, IL 60629
Telefonas 312 / 476-0601.

• Lietuvių žurnalistų sąjungos Centro valdyta skelbia 1975 metų jaunųjų žurnalistų konkursą. Bus skiriamos Daužvardžio fondo premijos. Šiais metais kandidatams nereikės pristatyti savo darbų. Juos atrinks spec. komisija, kuri seks išėivijos spaudą. Numatoma kreiptis į liet. radijo programų vedėjus, prašant suteikti duomenų apie jaunųjų radijo talkininkų įnašą. Premijas gali laimėti jaunas iki 30 metų amžiaus. Tie, kurie rašo slapyvardžiais, prašomi tuojau pat apie tai pranešti: Lietuvių žurnalistų sąjunga, 2801 W. 38th Street, Chicago, IL, 60632. Konkursas apima spaudos darbus (įskaitant ir fotografijas) ir talkų programų paruošimą nuo 1975 m. balandžio mėn. 1 d. iki gruodžio mėn. 31 d. Laimėtojų pavardės bus paskelbtos spaudoje 1976 m. sausio mėn.

• Išvykai į Pasaulio lietuvių jaunimo trečiąjį kongresą bus nuomojamas tik vienas lėktuvas — 252 vietos. Iki šiol sudomėjusių išvyka yra arti 200. Norintieji pasinaudoti pigia kelionės kaina, prašomi nedelsiant kreiptis:

III PLJK IŠVYKA
4428 South Rockwell
Chicago, Illinois 60632
arba telefonu: (312) 476-0601.
Visi norintieji važiuoti turi užsiregistruoti iki š. m. spalio mėn. 6 d. įmokėdami \$100.00. Išvyka prasideda 1975. XII. 20, kai bus išskendama iš Chicago į Buenos Aires, Argentina. Ekskursantai grįžta iš Sao Paulo, Brazilijos, sausio 10 d.

LIETUVOS INTELEKTUALŲ ARESTUS PRISIMENANT

Okupantai bolševikai, užėmę Lietuvą 1940. VI. 15, jau liepos mėnesio pirmoje pusėje pradėjo gausenius areštus, suimdami daugelį Lietuvos intelektualų. Šiomet sueina 35 m. nuo tų areštų pradžios.

SOVIETŲ CENZORIAUS ATŠIMINIMAI

Massachusetts universiteto leidykla išleido knygą: "Diary of a Russian Censor: Aleksandr Nikitenko". Iš rusų kalbos vertė Helen Saltz Jacobson. Kaina 20 dol.

Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo trečiojo suvažiavimo dalyviai. Suvažiavimas įvyko Londone, Ont., Kanadoje, š. m. gegužės 17-19 d. Pirmoj eilėj jaunimo tarpe PLB pirm. inž. Bronius Nainys. Nuotr. D. Blaudžiūnaitės

STUDENTŲ SAJUNGOS SUVAŽIAVIMAS

Šiaurės Amerikos Lietuvių studentų sąjungos suvažiavimas įvyko šio mėnesio 11-13 d. Kent valstybiniame universitete, Ohio valstijoje. Tai pirmasis bandymas atskirti pramoginį suvažiavimą nuo studijinio. Tai sveikintinas užsimojimas, kuris atspindi Antano Šileikos vadovaujamos valdybos norą atstatyti Studentų sąjungą, kuri jau seniai buvo praminta "miegančių milžinu".

Deja, šis akademinis suvažiavimas nesulaukė labai didelio dėmesio. Užsiregistravusių skaičius net nesiekė 40. Pastebėtina, kad į Torontą, padėkos dienos savaitgalio metu, suvažiavo apie 600 studentų, bet paskaitose dalyvavo apie 5 procentai.

Šio suvažiavimo programa pa-

sižymėjo savo išskirtiniais ir įdomiais paskaitininkais. Programa gal net šiek tiek perkrauta, bet dalyviai domėjosi ir lankėsi paskaitose. Tačiau per mažai dėmesio buvo skirta LSS organizaciniams reikalams, tikslų išdiskutavimui ir pan.

Tikimės, kad LSS vadai ir ateityje dės pastangas atstatyti Sąjungos veiksmingumą. Amerikos universitetuose yra begalės lietuviškos veiklos galimybių. Universitetuose yra intelektualai, ateities vadai ir mokytojai, kurie turi būti informuojami apie lietuviškus reikalus. Reikia stengtis, kad ŠALSS veiklos viršūnėje nebūtų tik metinis suvažiavimas, bet gyva studentų veikla Šiaurės Amerikos universitetuose.

KNYGA APIE SIŪ DIENŲ KATAKOMBAS

Iš prancūzų kalbos išverstas išėjo naujas veikalas: "The Church in Today's Catacombs", redaguotas Sergijaus Grossu. Išleido Arlington House, New Rochelle, N. Y. 244 psl. 8 dol. 95 ct. Tai rinkinys essays, faktų, laiškų, atsisaukimų straipsnių, liudijančių religinį persekiojimą už geležines ir bambukines uždangas. Buvo išleistas kaip prancūzų žurnalo "Catacombes" priedas. Knygoje yra straipsnių žinomų autorių, kaip Gabriel Marcel, Susanne Labin, Solženicynas, Dietrich von Miltbrand. Kai kurie straipsniai parašyti rusų, kiti kinų autorių. Apie rusų vyskupų kankinystę rašo rusas vyskupas.

JAV Lietuvių jaunimo sąjungos vicepirmininkas Jonas Juozevičius kalba Šiaurės Amerikos lietuvių jaunimo trečiajame suvažiavime. Pirmininkei Dairai Vaitkevičiūtei šį mėnesį išvykusi į Pietų Ameriką, J. Juozevičius vadovaus JAV Lietuvių jaunimo sąjungai. Nuotr. D. Blaudžiūnaitės

ROMOS MISIULYTĖS ATMINIMUI

Tėvelių Misiulų puikioje pirmiesio sodyboje vos pražydėjo kvepiančios alyvos. Birželio 15-tos dienos pats vidurdienis. Billings ligoninės lankytojai, gelėmis nešini, skuba pradžiuginti sergančius.

Kambaryje nr. 308-tame vysta žiedas. Linksta lelijos baltumo išblykusių veidų jaunutės Romos paskutinė diena. 12:15 ji rami žvilgsniu aplinkui stovintiems namiškiams išitaria sudievu. Skausmu pra-

A. a. Romutė Misiulytė

virksa motina. Granito kietumu sustingsta tėvo, sesutės, brolio ir sužadėtinio širdys.

— Baltu nuometu papuoškite mane, nes tai bus mano vestuvės. Aš tą rūbėlį pati išsirinkau. Ne, ne, ne baltu! Likimas skaudžiai suardė mano išsirinktą vestuvių datą, liepos 26-tą. Bet teesie Jo valia.

Kūną dengia tautiniai rūbai, o galvą karūna. Karstas skęsta gelėse. Skautai akademikai stovi garbės sargyboje. Petkaus laidotuvių kopyčia pilna biūliu, draugų. Organizacijų ir mokyklų atstovai atsiveikindami klausia: Romutė, tu taip brangi tėveliams, taip reikalinga lietuvių tautai, kodėl tu karste, o ne gyvenime? Organizacijos pasiges tavęs.

Karstas iš kopyčios išnešamas jaunimo. Marquette Parko bažnyčioje šv. Mišų auka stiprina verkiandčius. Kapuose, po atsiveikimo, byra gėlių žiedai ant karsto, giedamas Tautos himnas ir Marija, Marija.

Romutė šiame gyvenime šalia pagrindinių mokslų baigia Chicago Aukštesniąją lituanistikos mokyklą, triūsia sesių skaučių — akademikų būreliuose, šoka tautinius šokius, studijuoja Ili-

nojaus universitete, kur paskutinį semestrą baigė šį pavasarį, laisvalaikį dirba banke.

Pereitį metų pavasarį suruoš-tame tėvelių namuose sesutės mokslo baigimo šventėje Romutė taip puikiai šeimintinkavo, visada linksmutė, simpatiška patarnavo svečiams. Svečių tarpe auksaburnis L. Barauskas porino visokias išdaigas, sesutė Nida šoko baletą. Visi buvome taip laimingi svetinguose Misiulų namuose. Ir kas galėjo pagalvoti, kad už metų šalia L. Barausko medicino krypties supilsime ir tavo, Romutė, kapą. Žaibo greitumu pritrėnkia visus žinia: Romutė ligoninėje, liga greitai laukemia, padėtis beviltiška.

Po 9 savaičių ligoninės Romutė staiga pagerėja, grįžta į namus tėvelių džiaugsmui, tęsia studijas Ilinojaus universitete ir net dirba. Romutė laiminga. Jos draugas Pranas Meilė prašo Romutės rankos. Roma sutinka. Susižieduoja. Vestuvių diena paskirta liepos 26 d., salė gauta, rūbėlis išsirinktas. Visi linksmi dėkoja Viešpačiui už suteiktą laimę. Tik motinos širdis nerami. Jos intuicija tarsi sako, kad ši permaina ar tik nebus dangaus duotas poilsis po kančios, tyla prieš audrą. Ir čia motina neklysta. Staiga suserga pati motina ir atsigula į ligoninę operacijai. Romutė, nors tyliai, visa tai pergyvena, grįžta į ligoninę pati pasitikrinti, ir po labai skaudžių tyrimų iškankintame kūne užgesta lietuviška, jaunystės ir meilės kupina širdis.

Sekantį sekmačienį lankau kapus. Nuvytę ramūnių žiedai, taip liūdna ir nyku. Dedu rožės žiedą ant kapo ir tarsi girdžiu kaimynystėje gulnėio aktorius Leono Barausko žodžius: tik dabar suprantu, kodėl Dievas čia mane pirma paguldė, kad, šau-lei leidžiantis, sekčiau pasaką Romutei apie žemaitiškas vestuves ir amžiams užmigusią sužadėtinę, kurią angelai pasivogė iš žemės, kad ją papuoštų dangų.

Išsėkis ramybėje, visų mylima Romute! I. S.

A. a. Romutės Misiulytės karstas nešamas į Marquette Parko lietuvių bažnyčią Chicagoje.